

1. Evolutie van de sociale uitgaven tegen 2060

1.1. Inleiding

Het eerste hoofdstuk van dit rapport behandelt de evolutie van de sociale uitgaven. Die evolutie wordt, na de economische en financiële crisissen, beïnvloed door het sneller dan in het vorige SCvV-verslag voorziene herstel van de Belgische economie. Bovendien integreert de projectie van de sociale uitgaven nieuwe bevolkingsvooruitzichten.

Na een toelichting van de voornaamste hypothesen van die langetermijnvooruitzichten, worden de budgettaire kosten van de vergrijzing geraamd in een referentiescenario voor de productiviteitsgroei en vervolgens in twee alternatieve scenario's met een zwakkere en een sterkere productiviteitsgroei.

Dit hoofdstuk levert ook gevoeligheidsanalyses over de effectieve uitstapleeftijd uit de arbeidsmarkt en een vergelijking van de projecties van de budgettaire kosten van de vergrijzing tussen het eerste en het huidige jaarverslag van de SCvV.

1.2. De hypothesen van het scenario van de SCvV

De projectie tegen 2060 van het geheel van sociale uitgaven – wat een ruimer concept is dan alleen de kosten van de uitgaven die rechtstreeks verbonden zijn aan de vergrijzing – berust op vier typen hypothesen: demografische, socio-economische, macro-economische en hypothesen inzake sociaal beleid. Deze hypothesen worden samengevat in Tabel 3 en nader toegelicht op de volgende bladzijden.

Tabel 3 De hypothesen van de SCvV-vooruitzichten

Demografische hypothesen vanaf 2010 (« Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 »)					
	2010	2030	2060		
Vruchtbaarheidsgraad	1,85	1,86	1,86		
Levensverwachting bij de geboorte: mannen	77,9	81,9	86,2		
Levensverwachting bij de geboorte: vrouwen	83,2	85,8	88,8		
Migratiesaldo in duizendtallen	63,8	24,3	32,6		
Socio-economische hypothesen					
Scholingsgraad	Gehandhaafd op het niveau van de meest recente waarnemingen				
Activiteitsgraad en overgang van het statuut van actieve naar het statuut van invalide, oudere werklozen, bruggepensioneerde en gepensioneerde	Modelleringsdie de kans op overgang van de ene socio-economische categorie naar de andere toepast op de opeenvolgende generaties, per geslacht en leeftijdscategorie, en rekening houdend met de impact van reeds besliste hervormingen				
Macro-economische hypothesen					
Op middellange termijn		Op lange termijn: 1 referentiescenario en 2 alternatieve scenario's			
	van 2010 tot 2016		Referentiescenario 1,50	Alternatieve scenario's	
				Scenario 1,25	Scenario 1,75
Jaarlijkse groei van de productiviteit en van het loon per werkende	1,2%	Jaarlijkse groei van de productiviteit en van het loon per werkende	1,50%	1,25%	1,75%
Werkloosheidsgraad ^a in 2016	11,0%	Structurele werkloosheidsgraad ^a op lange termijn	8,0%		
Werkgelegenheidsgraad ^b in 2016	65,6%	Werkgelegenheidsgraad ^c op lange termijn	68,0%		
Sociaal-beleids hypothesen					
2010-2012	Vanaf 2013: berekening van de budgettaire enveloppe bestemd voor welvaartsaanpassingen				
Huidige wetgeving : Maatregelen van de sociale partners en de regering	Loongrens			1,25%	
	Minimumrecht per loopbaanjaar			1,25%	
	Niet-forfaitaire uitkeringen (algemene regeling) ^d			0,50%	
	Forfaitaire uitkeringen en minima			1,00%	

a Volgens het administratief concept in ruime zin, met inbegrip van de niet-werkzoekende oudere werklozen.

b. % van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar).

c. Op lange termijn is de werkgelegenheidsgraad het resultaat van de projectie van de beroepsbevolking, gecombineerd met de hypothese van een structurele werkloosheidsgraad.

d. In de pensioenregeling van de overheidssector toont de welvaartsaanpassing (m.a.w. de perequatie) een loskoppeling van 0,5 % ten opzichte van de loonstijging op basis van het historisch waargenomen verschil.

1.2.1. De demografische hypothesen

Vanaf het jaarverslag 2008 waren de demografische hypothesen onveranderd en afkomstig van de « Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060 »². Dit jaar werden de gedetailleerde gegevens van de bevolkingsevolutie uit het Rijksregister ter beschikking gesteld door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) van de FOD Economie voor drie bijkomende jaren, van 2007 tot 2009 (jaargemiddeld of op 30 juni). Omdat er duidelijk verschillen bestaan tussen de waarnemingen en de projecties voor die drie jaren, in het bijzonder voor de vruchtbaarheid en de internationale

² Federaal Planbureau, Directie Statistiek en Economische informatie, met medewerking van het Wetenschappelijk Begeleidingscomité, "Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060", Federaal Planbureau, Planning Paper 105. Zie ook Studiecommissie voor de Vergrijzing, Jaarlijks verslag, juni 2008, hoofdstukken 1 en 2.

(im)migraties, moesten bepaalde vroegere demografische hypothesen herzien worden. Gezien de toegekende realisatietermijn, was voorzichtigheid geboden voor de ontwikkeling van de nieuwe «Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060»³ die zijn opgenomen in het jaarverslag 2011 van de SCvV. In de loop van dit jaar zullen nauwkeurige analyses gemaakt worden in samenwerking met het Wetenschappelijk Begeleidingscomité. Zij kunnen leiden tot een herziening van de hypothesen bij het ontwikkelen van de volgende “Bevolkingsvooruitzichten 2011-2060” in 2012.

Tabel 4 geeft een kort overzicht van de demografische hypothesen afkomstig van de “Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060” en van de nieuwe “Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060”. Deze worden gedetailleerd toegelicht in hoofdstuk 2.

Tabel 4 De demografische hypothesen van de « Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060 » (1) en van de « Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 (2)

	2010		2030		2060	
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
Vruchtbaarheidsgraad	1,84	1,85	1,76	1,86	1,77	1,86
Levensverwachting bij de geboorte: mannen (jaren)	77,87	77,93	81,17	81,87	85,27	86,24
Levensverwachting bij de geboorte: vrouwen (jaren)	83,86	83,23	87,03	85,82	90,04	88,78
Migratiesaldo (in duizendtallen)	56,0	63,8	17,4	24,3	28,7	32,6

De vruchtbaarheidsgraad in een jaar vertegenwoordigt het gemiddeld aantal kinderen dat een vrouw zou krijgen indien ze over heel haar vruchtbaar leven (van 15 tot 49 jaar) het vruchtbaarheidsgedrag van dat jaar zou volgen. De meest recente waarnemingen (van 2006 tot 2008) tonen een stijging van de vruchtbaarheidsgraad van Belgische vrouwen, vooral in Vlaanderen. In de projectie worden de trends die tot 2008 werden waargenomen, verlengd, zij het tegen een trager tempo in 2009 en 2010, en wordt de vruchtbaarheidsgraad verondersteld constant te blijven vanaf 2011. Zo bedraagt de vruchtbaarheidsgraad in 2060 1,86 kinderen per vrouw in de nieuwe bevolkingsvooruitzichten, tegenover 1,77 in de vorige vooruitzichten.

De laatste waarnemingen tonen aan dat de vorige vooruitzichten de groei van de levensverwachting bij de mannen licht onderschatten en die bij de vrouwen overschatten. In combinatie met een herziening van de projectiemethode voor de sterftequotienten, leiden die verschillen in 2060 tot een levensverwachting bij de geboorte voor de mannen van meer dan 86 jaar (een jaar meer ten opzichte van de vorige vooruitzichten) en voor de vrouwen van bijna 89 jaar (1,3 jaar minder ten opzichte van de vorige vooruitzichten). Over een halve eeuw, tussen 2010 en 2060, neemt de mannelijke levensverwachting toe met iets meer dan 8 jaar en bij de vrouwen met 5,5 jaar. Men stelt eveneens vast dat het verschil in levensverwachting tussen de geslachten daalt: van 5,3 jaar in 2010 naar 2,5 jaar in 2060.

Het internationaal migratiesaldo is het verschil tussen de immigraties en de emigraties. In de nieuwe vooruitzichten 2010-2060 wordt de projectiemethode voor internationale migraties van de “Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060” behouden. Wat de immigratie betreft, worden, naast de Belgen die terugkeren naar hun land, drie groepen buitenlanders onderscheiden: burgers uit de oude lidstaten (EU-15), uit de nieuwe lidstaten (EU-12) en uit de rest van de wereld. De hypothesen houden rekening met verschillende factoren: een voortzetting van de immigratie, tegen een minder sterk tempo, afkomstig van de EU15-lidstaten, het behoud tot midden dit decennium van een opwaartse immigra-

³ Federaal Planbureau, « Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 », te verschijnen Working Paper.

tiedruk afkomstig van de nieuwe lidstaten en een vergelijking van de evolutie van de levensstandaard tussen België en het land van herkomst op basis van projecties uitgevoerd door de “Working Group on Ageing Populations and Sustainability”, opgericht door het Comité voor de Economische Politiek van de Europese Commissie. Die laatste factor leidt tot schommelingen in de migratiebewegingen op lange termijn. Het emigratiescenario berust op emigratiegraden ten opzichte van de ingezetenen bevolking, gebaseerd op het gemiddelde van de laatste drie waargenomen jaren (van 2007-2009). Recente gegevens tonen aan dat de internationale immigraties duidelijk hoger zijn dan tot heden voorzien, waardoor het migratiesaldo in de nieuwe vooruitzichten 2010-2060 dezelfde evolutie volgt als in de vorige vooruitzichten, maar op een hoger niveau.

Merk op dat de nieuwe bevolkingsvooruitzichten half april werden afgesloten en dus niet de, zeer moeilijk te ramen, effecten bevatten van de wijziging van de wet op de gezinshereniging die gestemd werd op 26 mei jl. door de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

1.2.2. De socio-economische hypothesen

De socio-economische hypothesen maken het mogelijk de bevolking op te splitsen in relevante socio-economische categorieën voor de projectie van de sociale uitgaven (bijvoorbeeld het aantal uitkeringsgerechtigden). De modellering past de mogelijkheid om van een sociaaleconomische categorie naar een andere over te gaan (of de handhaving in een sociaaleconomische categorie) toe op de opeenvolgende generaties. De projectie wordt uitgevoerd in een ongewijzigde wettelijke en institutionele context, maar houdt rekening met de maatregelen die genomen werden voor de komende jaren. Zo weerspiegelt ze de trends uit het verleden en neemt ze eventuele toekomstige gedragswijzigingen met betrekking tot het sociaaleconomische in aanmerking.

1.2.3. De macro-economische hypothesen

De productiviteitsgroei per werknemer en de evolutie van de arbeidsmarkt vormen de voornaamste macro-economische hypothesen die bepalend zijn voor de economische groei.

Voor de middellange termijn, tot 2016, zijn de macro-economische hypothesen afkomstig van de “Economische vooruitzichten 2011-2016” die in mei 2011 door het Federaal Planbureau werden gepubliceerd⁴. In 2009 was de arbeidsproductiviteit gevoelig gedaald wegens de crisis (-2,4 %), maar ze kende opnieuw een groei van 1,3 % in 2010. Het macro-economisch scenario veronderstelt dat de geavanceerde economieën opnieuw zouden aanknopen met een groeiritme dat vergelijkbaar is met het gemiddelde vóór het uitbreken van de crisis. De output gap, of het verschil tussen het effectief bbp en het potentieel bbp⁵ uitgedrukt in procent van het bbp, zou zo verdwijnen tegen 2016, met een productiviteitsgroei per hoofd van 1,1 %.

Sinds twee jaren hanteert de SCvV een referentiescenario met een jaarlijkse langetermijngroei van de arbeidsproductiviteit van 1,5 %. Dat scenario wordt vergezeld door twee alternatieve scenario's: een scenario met een hogere (1,75 %) en een scenario met een lagere (1,25 %) jaargroei. De ma-

⁴ Federaal Planbureau, Economische vooruitzichten 2011-2016, mei 2011

⁵ Het potentieel bbp vertegenwoordigt de aanbodcapaciteit van een economie bij een normale inzet van de beschikbare productiefactoren.

cro-economische langetermijnsenario's worden omkaderd door het langetermijnmodel S3BE⁶ van het Federaal Planbureau, waarin de groei van de arbeidsproductiviteit op lange termijn bepaald wordt door de exogene totale factorproductiviteit. In het referentiescenario wordt de jaarlijkse groei van de arbeidsproductiviteit van 1,5 % geleidelijk bereikt in 2020. De bijdrage van de kapitaalintensiteit en de totale factorproductiviteit bedragen gemiddeld respectievelijk 0,5 % en 1,0 % op lange termijn. Het scenario met een zwakkere productiviteit ("scenario 1,25") vangt aan in 2017 en in het scenario met een hogere productiviteit ("scenario 1,75") wordt de productiviteitsgroei geleidelijk bereikt in 2023.

Tabel 5 Macro-economische hypothesen op lange termijn - 1 referentiescenario en 2 alternatieve scenario's inzake productiviteitswinsten per werknemer

	2015-2016	van 2017 tot 2023	Op lange termijn		
			Referentiescenario 1,50	Alternatieve scenario's	
				Scenario 1,25	Scenario 1,75
Arbeidsproductiviteit (jaarlijkse groei)	1,1%	Evolutie naar de langetermijn-scenario's	1,50%	1,25%	1,75%
waarvan bijdrage kapitaalintensiteit	0,1%		0,5%	0,4%	0,6%
waarvan bijdrage totale factorproductiviteit	1,1%		1,0%	0,8%	1,1%
Structurele werkloosheidsgraad op lange termijn (in % van de beroepsbevolking)			8,0%		
Werkgelegenheid (jaarlijkse groei)			0,2%		
waarvan bijdrage beroepsbevolking			0,2%		
waarvan bijdrage werkloosheidsgraad			0,1%		

De hypothese met betrekking tot de structurele werkloosheidsgraad op lange termijn is identiek in de drie scenario's van productiviteitsgroei, aangezien de werkloosheidsgraad in het macro-economisch model S3BE bepaald wordt door de structurele kenmerken van de arbeidsmarkt (m.a.w. de werkgelegenheid is het resultaat van de evolutie van de beroepsbevolking). De structurele werkloosheidsgraad op lange termijn bedraagt 8 %. De opsplitsing van de werkgelegenheidsgroei in bijdragende factoren wijst op het belang van de evolutie van de beroepsbevolking.

⁶ Lebrun I., « S3BE : un modèle macroéconomique de long terme pour l'économie belge », Federaal Planbureau, Working Paper 3-09, april 2009

Kader 1 Het meten van de werkloosheid : twee statistische concepten

Er bestaan twee statistische concepten om de werkloosheid of een andere socio-economische categorie te meten: het administratief concept en het concept "enquête".

Het administratief concept is gebaseerd op de personen die ingeschreven zijn in de databanken van de sociale parastatalen of verschillende Federale Overheidsdiensten. Volgens dat concept omvat het aantal werklozen het geheel van personen die als werkzoekende zijn ingeschreven bij de gewestelijke instellingen voor arbeidsbemiddeling, alsook de oudere niet-werkzoekende werklozen. Het exhaustief karakter van de administratieve gegevens maakt het mogelijk om de bevolking zeer gedetailleerd op te splitsen, in het bijzonder per categorie uitkeringsgerechtigden. Die indeling vormt zo de meest geschikte gegevensbank voor de projectie van de sociale uitgaven.

Het concept "enquête" berust op een steekproef van de bevolking. Om de werkloosheid of een andere socio-economische categorie te meten, wordt gebruik gemaakt van de "Enquête naar de arbeidskrachten" (EAK), die wordt uitgevoerd door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, en bezorgd aan Eurostat, dat het methodologisch kader ervan heeft bepaald. Op basis van een individueel interview bij ongeveer 90 000 personen in België worden de bevrageden ondergebracht in een socio-economische categorie. Naargelang de beschikbaarheid op de arbeidsmarkt en de actieve zoektocht naar werk wordt een persoon al dan niet erkend als werkloze. Deze statistische bron is momenteel waarschijnlijk het meest geschikt voor internationale vergelijkingen.

In 2010 bedraagt de werkloosheidsgraad volgens het concept enquête 8,3% terwijl de werkloosheidsgraad volgens het administratief concept 12,6% is, of een verschil van 4,3 procentpunten. Dit verschil is sinds 2004, jaar waarin het opliep tot 5,9 procentpunt, aan het dalen. Het verschil tussen beide concepten vertoont dus geen constant verloop over de tijd en kan verklaard worden door verschillende factoren.

Het belangrijkste verschil tussen de twee concepten bevindt zich in de leeftijdscategorieën van de 50-plussers en voornamelijk omdat het administratief concept oudere niet-werkzoekende werklozen bevat. Tussen 2004 en 2010 zijn de verschillen tussen de twee concepten gedaald voor die leeftijdscategorieën door een daling in de administratieve werkloosheidsgraad terwijl de werkloosheidsgraad concept enquête aanvankelijk relatief stabiel bleef of lichtjes toenam.

Bovendien ligt de werkloosheidsgraad volgens het administratief concept ook voor de andere leeftijdsklassen hoger dan volgens het concept enquête. Voor deze leeftijdsklassen is het verschil tussen beiden eveneens gedaald tussen 2004 en 2010 met een sterkere daling (of minder sterkere stijging, afhankelijk van het jaar) van de administratieve werkloosheidsgraad ten opzichte van deze volgens concept enquête. Hiervoor zijn verschillende verklaringen mogelijk zoals beleidsstimuli van actief zoekgedrag (met als effect een toename van de werkloosheidsgraad concept enquête), de uitzuivering van de administratieve bestanden ten gevolge van strengere controles die met diezelfde maatregelen gepaard gaan (met als effect een daling in de administratieve werkloosheidsgraad) en de tewerkstelling van laaggeschoolden, die volgens het concept enquête waarschijnlijk niet als actief werkzoekenden gerapporteerd worden, via dienstencheques (met als effect een daling in de administratieve werloosheidsgraad).

1.2.4. De hypothesen inzake sociaal beleid

De hypothesen inzake sociaal beleid houden verband met de reële herwaarderingen van sociale uitkeringen, naast hun aanpassing aan de prijsevolutie. De wet van 23 december 2005 betreffende het Generatiepact⁷ heeft een structureel mechanisme ingesteld voor de welvaartsaanpassing van sociale uitkeringen in de werknemersregeling, de zelfstandigenregeling en de bijstandsregelingen. De beslissin-

⁷ Artikelen 5 en 6, artikelen 72 en 73, artikelen 73bis en 73ter.

gen met betrekking tot de herwaarderingen van de sociale uitkeringen gebeuren tweejaarlijks volgens een tweeledige procedure.

In een eerste fase wordt per regeling een financiële enveloppe voor de welvaartsaanpassing berekend die (minstens) overeenkomt met de uitgaven, voor alle takken van de regeling, voor:

- een jaarlijkse welvaartsaanpassing met 0,5 % van alle inkomensvervangende sociale uitkeringen, met uitzondering van de forfaitaire uitkeringen;
- een jaarlijkse welvaartsaanpassing met 1 % van alle forfaitaire sociale uitkeringen;
- een jaarlijkse verhoging met 1,25 % van de grenzen die in aanmerking worden genomen voor de berekening van de inkomensvervangende uitkeringen en, in de pensioenregeling van werknemers, van het minimumrecht per loopbaanjaar.

Die percentages worden los van de loonsverhoging bepaald. In een context van vertraagde (snellere) loon- en productiviteitsgroei, zal die niet-koppeling de budgettaire kosten van de vergrijzing verzwaren (verlichten).

In een tweede fase beslist de regering over de gebruiksmodaliteiten van die enveloppe, na het gezamenlijk advies van de Nationale Arbeidsraad (NAR) en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) voor de werknemersregeling, en na gezamenlijk advies van het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut van de zelfstandigen en de CRB voor de zelfstandigenregeling. In deze fase van de toekenning van de enveloppe beschikt de regering over een belangrijke manoeuvreermarge: de aanpassing kan een wijziging zijn van een berekeningsplafond, van een uitkering en/of van een minimumuitkering. Bovendien verschillen de aanpassingsmodaliteiten mogelijk per regime, per berekeningsplafond of per uitkering binnen een regime en per categorie uitkeringsgerechtigden.

In de vooruitzichten van sociale uitgaven die hierna volgen, worden de maatregelen die door de regering beslist werden voor periode 2010-2012 opgenomen. Vanaf 2013 worden de sociale uitkeringen aangepast volgens de door de wet voorziene berekeningsmodaliteiten voor de enveloppe. Met andere woorden, er wordt verondersteld dat elk bedrag dat aan een tak wordt toegekend, overeenstemt met zijn bijdrage tot de enveloppe.

1.3. De nieuwe vooruitzichten van de SCvV

1.3.1. De bevolkingsvooruitzichten

Tabel 6 vat de resultaten van de nieuwe « Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 » samen en toont de verschillen met de vooruitzichten van het vorige verslag voor België.

Tabel 6 Belangrijkste resultaten van de nieuwe « Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 » (1) voor België op 30 juni en verschil met het verslag 2010 (2)

	2010		2030		2060	
	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)
Totale bevolking in duizendtallen	10884,1	28,3	12309,1	309,9	13537,2	862,7
<i>Per leeftijdscategorie in duizendtallen</i>						
0-14 jaar	1841,9	8,2	2125,7	148,1	2275,1	278,0
15-64 jaar	7171,0	18,1	7456,1	174,1	7911,0	565,5
65 jaar en ouder	1871,1	2,0	2727,2	-12,2	3351,1	19,3
<i>Leeftijdsstructuur in %</i>						
0-14 jaar	16,9	0,0	17,3	0,8	16,8	1,0
15-64 jaar	65,9	0,0	60,6	-0,1	58,4	0,5
65 jaar en ouder	17,2	0,0	22,2	-0,7	24,8	-1,5
<i>Enkele indicatoren</i>						
Afhankelijkheid van de ouderen (65+/15-64)	26,1	0,0	36,6	-1,0	42,4	-3,0
Intensiteit van de vergrijzing (80+/65+)	29,0	0,1	28,9	0,2	38,9	-0,7

De laatste waarnemingen en de herziening van bepaalde hypothesen die de recente evoluties integreren (zie punt 1.2.1), leiden tot een totale bevolking die in 2060 meer dan 13,5 miljoen personen zou bedragen, of een stijging van bijna 25 % ten opzichte van 2010 en bijna 836 000 bijkomende personen in vergelijking met de vorige vooruitzichten. De hogere vruchtbaarheidsgraad en de, vooral in het begin van de projectieperiode, veel grotere immigratie, die vooral bestaat uit personen van 15 tot 34 jaar met eventueel jonge kinderen die op hun beurt het geboortecijfer op korte en lange termijn versterken, verklaren deze toename van de bevolking met 6,8% in 2060 ten opzichte van de vorige vooruitzichten.

De analyse per leeftijdscategorie geeft aan dat die snellere bevolkingstoename zich vooral voordoet in de jonge leeftijdscategorie (0 tot 14 jaar) en in de categorie op arbeidsleeftijd (15 tot 64 jaar) ten gevolge van de verhoging van de vruchtbaarheidsgraad en de sterker dan voorzien immigraties. Het aantal 65-plussers blijft relatief stabiel ten opzichte van de vorige vooruitzichten.

Zelfs wanneer de bevolking lichtjes verjongt ten gunste van de leeftijdsgroepen van 0 tot 14 jaar en van 15 tot 64 jaar in vergelijking met het voorgaande verslag, blijft het aandeel 65-plussers in de totale bevolking aanzienlijk toenemen van 17,2% naar 24,8% over de periode 2010-2060. De bevolkingsevolutie blijft dus gekenmerkt door een aanzienlijke vergrijzing.

De afhankelijkheidsratio van de ouderen (65 jaar en ouder ten opzichte van de bevolking op arbeidsleeftijd van 15 tot 64 jaar) stijgt van 26 % in 2010 tot 42 % in 2060, of een toename van 62 % (ten opzichte van een toename van 74 % in de vorige vooruitzichten). De evolutie van de indicator “intensiteit van de vergrijzing”, die het aandeel 80-jarigen en ouder meet in de bevolking van 65 jaar en ouder, is relatief vergelijkbaar met die in het voorgaande verslag: ze wijst op een uitgesproken intensiteit van de vergrijzing die stijgt van 29 % in 2010 tot 39 % in 2060, of een iets lager niveau dan in de vorige vooruitzichten voor 2060.

1.3.2. De macro-economische omgeving

De macro-economische middellangetermijnprojectie is gebaseerd op de « Economische vooruitzichten 2011-2016 »⁸ die door het Federaal Planbureau in mei 2011 werden opgemaakt. Op lange termijn, vanaf 2017, is de macro-economische omgeving het resultaat van de projectie van de arbeidsproductiviteit, van de structurele werkloosheidsgraad en van de activiteitsgraad (zie deel 1.2.3.). Tabel 7 toont de voornaamste macro-economische indicatoren en de verschillen ten opzichte van de simulatie van het vorige verslag.

Tabel 7 Macro-economische projectie 2010-2060, referentiescenario van juni 2011 (1) en verschil ten opzichte van de resultaten van juni 2010 (2)
in %

	Gemiddelde jaarlijkse reële groei, in %							
	2010-2016		2016-2030		2030-2060		2010-2060	
	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)
Werkgelegenheid	1,0	0,1	0,3	0,0	0,2	0,2	0,3	0,1
Productiviteit per arbeidsplaats	1,2	-0,1	1,5	0,0	1,5	0,0	1,5	0,0
Lonen ^a	2,1	0,1	1,8	0,0	1,7	0,2	1,8	0,1
Bbp	2,2	0,1	1,8	0,0	1,7	0,2	1,8	0,1
Bbp/hoofd	1,4	0,0	1,2	-0,1	1,4	0,0	1,4	0,0

a. Lonen van de bezoldigde werknemers, de overheidsambtenaren en beroepsinkomsten van de zelfstandigen.

Tussen 2010 en 2016 is de economische groei met 2,2 % gemiddeld iets hoger dan in de vorige vooruitzichten (+ 0,1 procentpunt) door de veel sterkere dan voorziene werkgelegenheidsgroei in de jaren 2010 en 2011. De Belgische economie kwam de economische recessie namelijk te boven vanaf midden 2009 en de werkgelegenheid groeide zowel in 2010 als in 2011 met 0,8 %, terwijl in het rapport van 2010 een daling van 0,6 % werd voorzien voor 2010 en een groei van amper 0,2 % voor 2011. Gelijklopend met die werkgelegenheidsgroei was het herstel van de arbeidsproductiviteit voor beide jaren duidelijk zwakker dan voorzien. Op dit moment is het moeilijk om daarvoor een sluitende verklaring te geven. Het is evenwel duidelijk dat het systeem van tijdelijke werkloosheid voor arbeiders (en uitgebreid naar bedienden) een dominerende rol speelde en ontslagen heeft voorkomen dankzij de subsidiëring van arbeidsduurvermindering. Bovendien is het aantal dienstenchequejobs de laatste jaren aanzienlijk gestegen, waardoor de productiviteitswinsten binnen het geheel van de ondernemingen gevoelig zijn vertraagd. Tussen 2012 en 2016 kwam de economische groei uit op gemiddeld 2,2 % per jaar en vertoont hij geen verschil ten opzichte van de vorige simulatie.

Op lange termijn bedraagt de arbeidsproductiviteit in het referentiescenario 1,5 % per jaar en stijgt de werkgelegenheid met gemiddeld 0,3 %, zodat de economische groei tussen 2010 en 2060 gemiddeld 1,8 % bedraagt. Die bedraagt evenveel tussen 2016 en 2030, en iets minder tussen 2030 en 2060 (1,7 %). De structurele werkloosheidsgraad van 8 % wordt bereikt in het begin van de jaren 2030, waardoor de werkgelegenheidsgroei vertraagt.

Wat de economische groei betreft, zijn de verschillen tussen het referentiescenario en de alternatieve scenario's met een hogere en een lagere productiviteit uitsluitend afkomstig van de verschillende productiviteitshypothesen: respectievelijk -0,2 % en +0,2 % tussen 2010 en 2060.

⁸ « Economische vooruitzichten 2011-2016 », Federaal Planbureau, mei 2011

1.3.3. De arbeidsmarkt

In 2010 en 2011 handhaaft de werkgelegenheidsgraad⁹ zich rond 63,5%, terwijl in de vorige vooruitzichten een daling werd verwacht. De werkgelegenheidsgraad bereikt vanaf 2012 opnieuw het niveau van 2008 (64%) en loopt op tot 65,6% in 2016. Op lange termijn klimt hij naar 68% in 2060 (cf. Tabel 8), of een lichte daling van 0,6 procentpunt ten opzichte van de projectie van vorig jaar¹⁰ als gevolg van een neerwaartse herziening van de activiteitsgraad.

Tabel 8 Toestand op de arbeidsmarkt, scenario van juni 2011 (1) en verschil ten opzichte van de resultaten van juni 2010 (2)
in %

	2010		2016		2030		2060	
	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)
Werkgelegenheidsgraad ^a (% van de bevolking van 15-64 jaar)	63,4	0,7	65,6	0,9	67,6	-0,2	68,0	-0,6
15-54 jaar	68,0	1,1	69,8	1,1	71,0	0,2	71,1	-0,3
Vrouwen	63,8	1,3	66,0	1,2	67,7	0,3	67,8	-0,2
Mannen	72,2	0,9	73,5	1,1	74,2	0,2	74,3	-0,4
55-64 jaar	40,0	1,3	45,3	2,3	49,5	1,1	49,9	1,0
Vrouwen	31,0	1,4	37,5	2,5	44,1	1,5	44,5	1,2
Mannen	49,3	1,1	53,3	2,0	54,9	0,7	55,4	0,8
Totale werkloosheidsgraad ^b (% van de overeenstemmende beroepsbevolking)	12,6	-0,8	11,0	-1,7	8,1	-0,5	8,0	0,0
Activiteitsgraad (inclusief oudere werklozen)	72,5	0,2	73,7	-0,4	73,5	-0,7	73,9	-0,6
Bruggpensioeringsgraad (% van de overeenstemmende potentiële beroepsbevolking ^c)	8,4	-0,1	6,9	-0,1	7,0	0,4	6,8	0,1

a. totale werkgelegenheid, inclusief 65-plussers, in % van de bevolking tussen 15 en 64 jaar

b. inclusief oudere niet-werkzoekende werklozen

c. Beroepsbevolking van 55 tot 64 jaar+ gewone brugg gepensioneerden + personen in voltijdse loopbaanonderbreking

De werkloosheidsgraad blijft stabiel in 2010 ten opzichte van 2009, en daalt vervolgens tot 11% in 2016, d.i. 1,7 procentpunt lager dan in de simulatie van juni 2010. Op lange termijn bereikt de werkloosheidsgraad 8% in het begin van de jaren 2030.

Tabel 9 Toestand op de arbeidsmarkt, scenario van juni 2011 (1) en verschil ten opzichte van de resultaten van juni 2010 (2)
in duizendtallen

	2010		2016		2030		2060	
	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)	(1)	(1)-(2)
Bevolking op arbeidsleeftijd	7171,0	18,1	7358,1	59,2	7456,1	174,1	7911,0	565,5
Beroepsbevolking	5199,1	27,0	5425,0	14,0	5479,4	79,9	5846,3	371,6
Werkgelegenheid	4545,4	63,2	4827,0	105,0	5037,9	101,4	5378,6	341,9
Werkloosheid ^a	653,7	-36,2	598,0	-91,0	441,5	-21,6	467,7	29,7

a. Inclusief oudere werklozen

⁹ De werkgelegenheidsgraad in Tabel 8 is berekend als de totale werkgelegenheid ten opzichte van de bevolking op arbeidsleeftijd van 15 tot 64 jaar volgens het administratief concept (zie Kader 1). Hij verschilt dus van het concept weerhouden in de EU2020 strategie en het Nationaal Hervormingsprogramma van België waar de werkgelegenheidsgraad enerzijds gemeten is voor de 20 tot 64-jarigen en anderzijds gebaseerd is op de arbeidskrachtenenquête.

¹⁰ Het voorgaande verslag veronderstelde een zekere inhaalbeweging van het activiteitsverlies bij jongeren tussen 15 en 29 jaar door de crisis. Deze hypothese werd echter weerlegd door de observaties en in de nieuwe vooruitzichten daalt de activiteitsgraad van de jongeren nog enkele jaren.

Op middellange termijn en in het licht van de nieuwe demografische vooruitzichten, is de bevolking op arbeidsleeftijd en de beroepsbevolking hoger dan in het verslag van 2010 (cf. Tabel 9). In 2016 ligt de werkgelegenheid meer dan 100 000 eenheden hoger dan in de projectie van vorig jaar en het aantal werklozen bedraagt iets minder dan 600 000 eenheden (of onder het niveau van 2008).

Op lange termijn en in vergelijking met de vorige vooruitzichten, vertaalt een grotere beroepsbevolking (als gevolg van de toename van de bevolking op arbeidsleeftijd) zich in een stijging van het aantal werknemers, vooral tussen 2030 en 2060, bij een ongewijzigde hypothese van een structurele werkloosheidsgraad van 8 % die wordt bereikt in 2030.

Kader 2 Het effect van de nieuwe bevolkingsvooruitzichten op het arbeidsaanbod en de arbeidsvraag op lange termijn

In de langetermijnmodellen is het algemeen aanvaard dat de factor arbeidsaanbod (of de beroepsbevolking) bepaald wordt door de demografische evolutie en dat de werkgelegenheidsgroei (of de arbeidsvraag) volgt uit de evolutie van diezelfde beroepsbevolking. Op internationaal vlak wordt deze methode veelvuldig gebruikt, zoals door de "Working Group on Ageing Populations and Sustainability" (opgericht door het "Economic Policy Committee" van de Europese Commissie) bij de langetermijnprojectie van de publieke uitgaven met betrekking tot de vergrijzing.

Anderzijds is het ongewijzigd laten van de langetermijnhypothese over de structurele werkloosheidsgraad ongetwijfeld een sterke hypothese. De methodologieën die momenteel beschikbaar zijn, bieden hierover echter geen alternatief.

1.3.4. De vooruitzichten voor de budgettaire kosten van de vergrijzing

Het concept 'budgettaire kosten van de vergrijzing' omvat de variatie van alle sociale uitgaven over een gegeven periode in procent van het bbp. Het betreft dus ook de sociale uitgaven die niet specifiek verband houden met de vergrijzing.

a. De budgettaire kosten van de vergrijzing op middellange termijn 2010-2016

De componenten van de budgettaire kosten van de vergrijzing op middellange termijn en de verschillen met de resultaten van juni 2010 worden voorgesteld in Tabel 10.

Tabel 10 De budgettaire kosten van de vergrijzing op middellange termijn volgens het SCvV-scenario en verschil ten opzichte van het scenario van juni 2010
in % van het bbp

Componenten van de budgettaire kosten van de vergrijzing	SCvV-scenario van juni 2011								Verschil met de resultaten van juni 2010	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2010-2016	2010-2016	
Pensioenen	9,7	9,9	10,0	10,2	10,3	10,4	10,5	0,8	0,0	
- werknemersregeling	5,3	5,4	5,5	5,6	5,6	5,7	5,8	0,5	0,0	
- zelfstandigenregeling	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,0	0,0	
- overheidssector ^a	3,6	3,7	3,7	3,8	3,8	3,8	3,9	0,3	0,1	
Gezondheidszorg ^b	8,0	8,2	8,2	8,3	8,4	8,5	8,5	0,5	-0,1	
Arbeidsongeschiktheid	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	0,1	0,0	
Werkloosheid	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	-0,3	-0,1	
Brugpensioen	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,0	0,0	
Kinderbijslag	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	-0,1	0,0	
Overige sociale uitgaven	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	0,0	0,0	
Totaal	25,3	25,5	25,6	25,8	26,0	26,1	26,2	0,9	-0,1	
p.m. Lonen onderwijzend personeel	4,1	4,1	4,1	4,0	4,0	4,0	4,0	-0,2	0,0	

- a. Inclusief de pensioenen van de overheidsbedrijven ten laste van de overheid en de IGO (inkomensgarantie voor ouderen). Hoewel de IGO vooral een aanvulling vormt op de pensioenen in de werknemers- en zelfstandigenregeling wordt die uitgave in de Nationale Rekeningen geregistreerd ten laste van de federale overheid en in deze tabel dus opgenomen in de pensioenen van het stelsel van het openbaar ambt. Merk op dat de pensioenuitgaven van de overheidssector de pensioenuitgaven van de lokale besturen die aangesloten zijn bij een verzorgingsinstelling niet omvatten.
- b. Overheidsuitgaven voor gezondheidszorg en langdurige zorg. Ze omvatten de socialezekerheidsuitgaven (gezondheidszorgstelsel, tegemoetkoming in de ligdagprijs die sinds 2004 aan de sociale zekerheid werd overgedragen, DOSZ en overige regelingen), bepaalde uitgaven van de federale overheid, de gewesten (hulp aan gehandicapten), de lagere overheid (medische prestaties van de OCMW's aan personen in moeilijkheden, inclusief de verblijfskosten in rusthuizen) en de Vlaamse zorgverzekering.
- c. Vooral de uitgaven voor arbeidsongevallen, beroepsziekten, Fonds voor Bestaanszekerheid, tegemoetkomingen aan personen met een handicap en leefloon.

De budgettaire kosten van de vergrijzing bedragen 0,9 % van het bbp tussen 2010 en 2016 en zijn vooral toe te schrijven aan de pensioen- en de gezondheidsuitgaven. De werkloosheidsuitgaven dalen met 0,3 % van het bbp tussen 2010 en 2016.

Ten opzichte van het resultaat van juni 2010, liggen de budgettaire kosten van de vergrijzing tussen 2010 en 2016 echter 0,1 procentpunt van het bbp lager. Die daling kan worden verklaard door een minder snelle groei van de gezondheidsuitgaven en een meer uitgesproken terugval van de werkloosheidsuitgaven. Het aantal werklozen ligt inderdaad minder hoog dan in het vorige verslag (cf. Tabel 9). Voor de gezondheidsuitgaven werd een nieuwe middellangetermijnmethode¹¹ gebruikt voor de periode 2012-2016, die gebaseerd is op een econometrische vergelijking waarin de volgende structurele determinanten zijn opgenomen: het reëel bbp per hoofd, het aandeel van 75-84-jarigen en het aandeel van 85-plussers in de totale bevolking, de bevolkingsaan groei en de vooruitgang in medische technologie. De daling van het aandeel 75-84-jarigen (door de geboortedaling in de jaren 1930 door de economische crisis en tijdens de Tweede Wereldoorlog) heeft een afremmend effect op de groei van de gezondheidsuitgaven, waarvan de budgettaire kosten licht lager zijn (0,1 procentpunt van het bpp tussen 2010 en 2016) dan in het verslag van juni 2010.

¹¹ Zie "Economische vooruitzichten 2011-2016", mei 2011, p. 109

b. De budgettaire kosten van de vergrijzing op lange termijn

Het referentiescenario

Tabel 11 geeft de budgettaire kosten van de vergrijzing op lange termijn, tot 2060, volgens het referentiescenario van juni 2011 van de SCvV, op basis van een jaarlijkse groei van de arbeidsproductiviteit van 1,5 % op lange termijn en een structurele werkloosheidsgraad van 8% op lange termijn.

Tabel 11 De budgettaire kosten van de vergrijzing op lange termijn volgens het referentiescenario van de SCvV van juni 2011
in % van het bbp

Componenten van de budgettaire kosten van de vergrijzing	Referentiescenario van de SCvV van juni 2011								
	2010	2016	2030	2050	2060	2010-2016	2016-2060	2010-2060	Verschil met de resultaten van juni 2010 2010-2060
Pensioenen	9,7	10,5	13,3	14,3	14,0	0,8	3,5	4,3	-0,4
- werknemersregeling	5,3	5,8	7,4	8,0	7,8	0,5	2,0	2,5	-0,4
- zelfstandigenregeling	0,8	0,8	1,0	1,1	1,0	0,0	0,2	0,2	0,1
- overheidssector ^a	3,6	3,9	4,8	5,2	5,2	0,3	1,3	1,6	-0,1
Gezondheidszorg ^b	8,0	8,5	9,4	10,6	11,1	0,5	2,5	3,0	-0,4
'Acute' gezondheidszorg ^c	-	7,1	7,6	8,0	8,0	-	0,9	-	-
Langdurige gezondheidszorg ^c	-	1,4	1,8	2,6	3,1	-	1,7	-	-
Arbeidsongeschiktheid	1,5	1,6	1,5	1,5	1,5	0,1	-0,1	-0,1	0,1
Werkloosheid	2,2	1,9	1,4	1,3	1,3	-0,3	-0,6	-0,9	0,2
Brugpensioen	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,0	-0,1	-0,1	0,0
Kinderbijslag	1,6	1,6	1,5	1,4	1,3	-0,1	-0,3	-0,3	0,1
Overige sociale uitgaven ^d	1,7	1,7	1,6	1,5	1,5	0,0	-0,2	-0,3	0,0
Totaal	25,3	26,2	29,1	30,9	30,9	0,9	4,7	5,6	-0,5
p.m. lonen van het onderwijzend personeel	4,1	4,0	4,2	4,1	4,2	-0,2	0,2	0,0	0,3

a. Inclusief de pensioenen van de overheidsbedrijven ten laste van de staat en de IGO.

b. Overheidsuitgaven voor gezondheidszorg en langdurige zorg.

c. De langdurige zorg omvat de thuiszorg, het verblijf in rustoorden voor bejaarden, in rust-en verzorgingstehuizen, in psychiatrische verzorgingstehuizen en in initiatieven voor beschermt wonen en de Vlaamse zorgverzekering. De 'acute' zorg omvat de overige gezondheidszorg.

d. Vooral de uitgaven voor arbeidsongevallen, beroepsziekten, Fonds voor bestaanszekerheid, tegemoetkomingen aan personen met een handicap en leefloon.

Tussen 2010 en 2060 bedragen de budgettaire kosten van de vergrijzing 5,6% van het bbp. De uitgaven aan pensioenen en aan gezondheidszorg stijgen respectievelijk met 4,3% en 3% tussen 2010 en 2060 terwijl het geheel van andere uitgaven daalt met 1,7%.

De budgettaire kosten van de vergrijzing liggen 0,5 procentpunt van het bbp lager dan de geraamde kost tussen 2010 en 2060 in het verslag van vorig jaar. Zoals reeds vermeld in deel 1.3.1, leiden de nieuwe demografische vooruitzichten tot een toename van de bevolking die vooral geconcentreerd is in de jongere en actieve leeftijdsklassen en een vrij gelijkblijvend aantal 65-plussers, waardoor de groei van de afhankelijkheidsratio van de ouderen tussen 2010 en 2060 minder hoog is dan in de vorige projectie. Dat nieuw demografisch kader leidt dus niet tot een merkbare verandering op het niveau van het aantal gepensioneerden, maar wel op het niveau van de beroepsbevolking en dus van de werkgelegenheid (zie deel 1.3.2). Een hogere werkgelegenheid leidt dus tot een economische groei die gemiddeld 0,1% per jaar sterker groeit over dezelfde periode waardoor het gewicht van elke sociale uitkering in procent van het bbp vermindert. Niettemin, voor bepaalde uitgaven wordt dit voordelig ef-

fect op de budgettaire kosten gedeeltelijk gecompenseerd tot zelfs overgecompenseerd door andere factoren.

Zo zijn de uitgaven, uitgedrukt in procent van het bbp, aan werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, kinderbijslag en pensioenen in de zelfstandigenregeling over de periode 2010-2060 sterker gestegen in vergelijking met de vooruitzichten van vorig jaar en dit ondanks een hoger bbp. Vertrekkend van een merkelijk lagere werkloosheidsgraad in het begin van de periode en van een onveranderde structurele werkloosheidsgraad op lange termijn, is de daling in het aantal werklozen minder groot dan voorzien in het verslag van 2010. De evolutie van de werkloosheidsuitgaven bedraagt hierdoor 0,2 procentpunt van het bbp meer dan vorig jaar. Meer gerechtigden op een arbeidsongeschiktheidsuitkering¹² en op kinderbijslag dan in de vooruitzichten van 2010, leidt ook tot een toename van de uitgaven met meer dan 0,2 procentpunt. De pensioenuitgaven in de zelfstandigenregeling kennen een budgettaire kost tussen 2010 en 2060 van 0,1 procentpunt van het bbp meer dan in de vorige vooruitzichten. Aan de hand van recente loopbaanduurgegevens voor de vrouwelijke zelfstandigen, kon de projectiemethode verfijnd worden en werd hun loopbaanduur verhoogd waardoor meer vrouwen aan de voorwaarden van het minimumpensioen voldoen.

In de takken pensioenuitgaven in de werknemersregeling en de overheidssector en gezondheidszorg wordt het noemereffect van de sterkere economische groei niet tegengewerkt door andere factoren. Bovendien hebben de uitgaven aan acute gezondheidszorg¹³ nog baat bij andere demografische factoren die gekoppeld zijn aan de nieuwe demografische vooruitzichten: enerzijds een minder hoge afhankelijkheidsratio van de ouderen en anderzijds een lagere groei van het bbp per capita (beide determinanten voor de evolutie van dit type uitgaven). Globaal gezien, is de stijging in de uitgaven aan pensioenen in de werknemersregeling en overheidssector en gezondheidszorg 1 procentpunt van het bbp minder tussen 2010 en 2060 in vergelijking met de vooruitzichten van vorig jaar.

Merk op dat de evolutie van de loonmassa van het onderwijzend personeel 0,3 procentpunt van het bbp hoger ligt tussen 2010 en 2060 dan in de projectie van het verslag 2010. Dit is te wijten aan nieuwe bevolkingsvooruitzichten die een sterke stijging van de bevolking op leerplichtige leeftijd optekent waardoor het aantal leerkrachten toeneemt.

De alternatieve scenario's van productiviteitsgroei

Tabel 12 toont de budgettaire kosten van de vergrijzing in de twee alternatieve scenario's van productiviteitsgroei in % van het bbp, en in verschil met het referentiescenario.

¹² Deze uitgaven bevatten de primaire arbeidsongeschiktheid en invaliditeit (waarvan de recente observaties een stijging van nieuwe gerechtigden in deze regelingen tonen) en de uitkeringen voor moederschapsrust (onder andere functie van het aantal geboorten).

¹³ Cfr. Jaarlijks verslag SCvV 2010, p.31-36.

Tabel 12 De budgettaire kosten van de vergrijzing op lange termijn volgens de twee alternatieve scenario's van juni 2011 (scenario 1,25 en scenario 1,75) en in verschil met het referentiescenario van juni 2011
in % van het bbp

Componenten van de budgettaire kosten van de vergrijzing	2010-2060			
	Scenario 1,25	Scenario 1,75	Scenario 1,25 - Referentie	Scenario 1,75 - Referentie
Pensioenen	5,1	3,5	0,9	-0,8
- werknemersregeling	3,2	1,8	0,7	-0,7
- zelfstandigenregeling	0,3	0,1	0,1	-0,1
- overheidssector	1,6	1,6	0,0	0,0
Gezondheidszorg	3,1	3,0	0,0	-0,1
Arbeidsongeschiktheid	0,0	-0,1	0,0	0,0
Werkloosheid	-0,8	-1,0	0,1	-0,1
Brugpensioen	-0,1	-0,2	0,0	0,0
Kinderbijslag	-0,2	-0,4	0,1	-0,1
Overige sociale uitgaven	-0,2	-0,3	0,1	-0,1
Totaal	6,9	4,5	1,3	-1,1
p.m. lonen van het onderwijzend personeel	0,0	0,0	0,0	0,0

In vergelijking met het referentiescenario waarin de budgettaire kosten van de vergrijzing 5,6% berei- ken tussen 2010 en 2060, bedragen die kosten respectievelijk 4,5% van het bbp in het scenario met een sterkere productiviteitsgroei per hoofd (scenario 1,75) en 6,9% in het scenario met een zwakkere groei (scenario 1,25), wat overeenstemt met verschillen van -1,1 en +1,3 procentpunt met het referentiesce- nario.

De budgettaire kosten van de vergrijzing per Entiteit

Tabel 13 geeft de budgettaire kosten van de vergrijzing per Entiteit volgens het referentiescenario van de SCvV van juni 2011. Ter herinnering, Entiteit I omvat de federale overheid (inclusief de pensioenen van Entiteit II ten laste van de federale overheid) en de sociale zekerheid, en Entiteit II omvat de lagere overheid, de gemeenschappen en de gewesten (behalve de pensioenen ten laste van de federale over- heid).

Tabel 13 De budgettaire kosten van de vergrijzing per Entiteit volgens het referentiescenario van juni 2011
in % van het bbp

Componenten van de budgettaire kosten van de vergrijzing	Referentiescenario van de SCvV van juni 2011								
	Entiteit I								
	2010	2016	2030	2050	2060	2010-2016	2016-2060	2010-2060	
Pensioenen	9,5	10,3	13,0	14,0	13,7	0,8	3,4	4,2	
Waarvan pensioenen van Entiteit II	1,4	1,6	2,1	2,5	2,4	0,2	0,9	1,0	
Gezondheidszorg	7,0	7,5	8,4	9,5	10,0	0,5	2,5	3,0	
'Acute' gezondheidszorg	-	6,1	6,6	7,0	7,0	-	0,9	-	
'Langdurige' gezondheidszorg	-	1,3	1,7	2,5	3,0	-	1,6	-	
Arbeidsongeschiktheid	1,5	1,6	1,5	1,5	1,5	0,1	-0,1	-0,1	
Werkloosheid	2,2	1,9	1,4	1,3	1,3	-0,3	-0,6	-0,9	
Bruggpensioen	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,0	-0,1	-0,1	
Kinderbijslag	1,5	1,4	1,4	1,3	1,2	-0,1	-0,2	-0,3	
Overige sociale uitgaven	1,2	1,2	1,2	1,1	1,0	0,0	-0,1	-0,2	
Totaal	23,4	24,3	27,2	28,9	29,0	0,9	4,7	5,6	
p.m. lonen van het onderwijzend personeel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
						Entiteit II			
	2010	2016	2030	2050	2060	2010-2016	2016-2060	2010-2060	
Pensioenen	1,6	1,8	2,4	2,7	2,7	0,2	0,9	1,1	
Waarvan ten laste van Entiteit I	-1,4	-1,6	-2,1	-2,5	-2,4	-0,2	-0,9	-1,0	
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	
Vlaamse afhankelijkheidsverzekering	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	
Kinderbijslag	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	
Overige sociale uitgaven	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,0	-0,1	-0,1	
Totaal	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	0,0	0,0	0,0	
p.m. lonen van het onderwijzend personeel	4,1	4,0	4,2	4,1	4,2	-0,2	0,2	0,0	

Vrijwel alle pensioen- en gezondheidsuitgaven vallen onder Entiteit I. Zowel op middellange als op lange termijn, valt dus de volledige kosten van de vergrijzing ten laste van Entiteit I.

1.4. Gevoeligheidsanalyses inzake de effectieve uitstapleeftijd uit de arbeidsmarkt

De SCvV voert geregeld gevoeligheidsanalyses uit over de tewerkstelling van 55-64-jarigen en de effectieve uitstapleeftijd uit de arbeidsmarkt. De werkgelegenheidsgraad van de 55-64-jarigen is zeer laag in België en in dat opzicht is een verhoging van de effectieve uitstapleeftijd uit de arbeidsmarkt duidelijk aangewezen. In de referentieprojectie stijgt die reeds omwille van de gehanteerde arbeidsmarkthypothese met bijna 3 jaar tussen 2010 en 2060, namelijk van 58,6 jaar naar 61,3 jaar.

Dit jaar stelt de SCvV twee gevoeligheidsanalyses rond dit onderwerp voor. Het doel was een technische simulatie en een simulatie van een concrete maatregel tegenover elkaar te stellen. De eerste gevoeligheidsanalyse (S1) is van technische aard en veronderstelt dat de tewerkstelling bij ouderen gunstiger evolueert in een context van een dalende structurele werkloosheidsgraad. Deze eerste analyse spreekt zich dus niet uit over eventuele maatregelen die tot dat gunstiger resultaat kunnen leiden. In de tweede analyse (S2) raamt de SCvV de mogelijke gevolgen van een mogelijke, concrete beleidsmaatregel, namelijk de verhoging van de loopbaanvoorwaarde die vereist is om aanspraak te kunnen

maken op een brugpensioen of een vervroegd rustpensioen. De resultaten van deze twee gevoeligheidsanalyses zullen ook vergeleken worden.

1.4.1. Technische gevoeligheidsanalyse

De gevoeligheidsanalyse S1 veronderstelt een aanzienlijke arbitraire vermindering van de vervroegde pensionering (met 22%) en van het brugpensioen (met 74%), alsook een daling van de werkloosheidsgraad op lange termijn van 8% naar 6,5% (cf. Tabel 14).

Tabel 14 Hypothesen van de gevoeligheidsanalyse S1 ten opzichte van het referentiescenario van de SCvV van juni 2011

	Referentiescenario van de SCvV 2011	Gevoeligheidsanalyse S1	S1/referentie
Structurele werkloosheidsgraad op lange termijn	8%	6,5%	-19%
Bruggenpensioneerden in duizendtallen in 2060	111	30	-74%
Vervroegde rustpensioenen	263	205	-22%

De werkgelegenheidsgraad is 2,7% procentpunt hoger in 2060 in de gevoeligheidsanalyse S1 ten opzichte van het referentiescenario. Die verhoging is vooral het gevolg van de toename van de werkgelegenheidsgraad bij de 55-64-jarigen (zie Tabel 15). De effectieve uitstapleeftijd uit de arbeidsmarkt is verhoogd met één jaar in vergelijking met de referentiesimulatie en bereikt 62,4 jaar in 2060.

Tabel 15 Indicatoren van de arbeidsmarkt - gevoeligheidsanalyse S1 en verschil met het referentiescenario van de SCvV van juni 2011
in %

	S1	2030 S1 - referentie (in procentpunt)	S1	2060 S1 - referentie (in procentpunt)
Werkgelegenheidsgraad (% van de bevolking van 15-64 jaar)	70,4	2,8	70,7	2,7
15-54-jarigen	71,4	0,4	71,6	0,5
55-64-jarigen	62,0	12,5	62,6	12,7
Totale werkloosheidsgraad	6,7	-1,4	6,5	-1,5
Activiteitsgraad	75,4	1,9	75,6	1,7
Bruggenpensioneringsgraad	1,8	-5,2	1,7	-5,1

De budgettaire kosten van de vergrijzing zijn met 1,3% van het bbp verminderd ten opzichte van het referentiescenario: ze bedragen 4,3% van het bbp tussen 2010 en 2060 (Tabel 16).

Tabel 16 De budgettaire kosten van de vergrijzing - gevoeligheidsanalyse S1 en verschil met het referentiescenario van de SCvV
in % van het bbp

Componenten van de budgettaire kosten van de vergrijzing	2010-2030		2010-2060	
	S1	S1 - referentie	S1	S1 - referentie
Pensioenen	2,8	-0,7	3,6	-0,6
- werknemersregeling	1,7	-0,4	2,1	-0,4
- zelfstandigenregeling	0,2	-0,0	0,2	-0,0
- overheidssector	0,9	-0,4	1,3	-0,2
Gezondheidszorg	1,3	-0,1	2,9	-0,1
Arbeidsongeschiktheid	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Werkloosheid	-1,0	-0,2	-1,1	-0,2
Brugpensioen	-0,3	-0,3	-0,4	-0,2
Kinderbijslag	-0,2	-0,1	-0,4	-0,1
Overige sociale uitgaven	-0,1	-0,0	-0,3	-0,0
Totaal	2,4	-1,5	4,3	-1,3

1.4.2. Gevoeligheidsanalyse van een mogelijke maatregel

De gevoeligheidsanalyse S2, die gedetailleerd beschreven wordt in hoofdstuk 3, is gebaseerd op een mogelijke, concrete maatregel, namelijk de verhoging van de loopbaanvoorwaarde die vereist is om vroegtijdig aanspraak te kunnen maken op het rustpensioen (vóór de wettelijke leeftijd van 65 jaar) of op het brugpensioen. De keuze van die maatregel is gebaseerd op de ervaring met de pensioenherforming van 1996 die een loopbaanvoorwaarde van 35 jaar heeft ingevoerd in de pensioenregelingen van de werknemers en zelfstandigen vanaf 2005 (na een overgangsperiode).

Op dit ogenblik bedraagt de loopbaanvoorwaarde nog steeds 35 jaar in de werknemers- en zelfstandigenregelingen, 5 jaar in het pensioenstelsel van de overheidssector (20 jaar om recht te hebben op een minimumpensioen), 35 jaar voor mannen in de brugpensioentak (vanaf 2012) en 26 jaar voor vrouwen in de brugpensioentak met een geleidelijke verhoging tot 35 jaar in 2028 zoals voorzien in het Generatiepact.

Deze gevoeligheidsanalyse veronderstelt voor de pensioenstelsels een loopbaanvoorwaarde van 40 jaar vanaf 2017, eerste projectiejaar van deze variant. Voor het brugpensioen bedraagt de loopbaanvoorwaarde ook 40 jaar vanaf 2017 voor mannen en voor vrouwen wordt de loopbaanduur met 5 jaar verhoogd in 2017 (een loopbaan van 35 jaar) die geleidelijk wordt opgetrokken tot 40 jaar in 2028.

Tabel 17 toont de resultaten van de gevoeligheidsanalyse S2 inzake de arbeidsmarkt. In vergelijking met het referentiescenario, evolueren de indicatoren van de arbeidsmarkt minder sterk dan in de gevoeligheidsanalyse S1.

Tabel 17 Indicatoren van de arbeidsmarkt, toestand in 2060 - gevoeligheidsanalyse S2, verschil met S2 en de referentieprojectie en verschil met S1 en de referentieprojectie
in %

	S2	S2-referentie	S1-referentie
Werkgelegenheidsgraad (in % van de bevolking 15-64 jaar)	68,7	0,7	2,7
15-54 jaar	71,1	0,0	0,5
55-64 jaar	53,8	3,9	12,7
Werkloosheidsgraad	8,0	0,0	-1,5
Activiteitsgraad	74,7	0,8	1,7
Brugpensioengraad	5,8	-1,0	-5,1
p.m. : Vervroegde uittreding (in % bevolking 60-64 jaar)	29,5	-8,0	-8,3

In de analyse S2 blijft enerzijds de werkloosheidsgraad op lange termijn ongewijzigd ten opzichte van het referentiescenario en anderzijds is er een geringere verbetering ten opzichte van het referentiescenario op het vlak van de activiteitsgraad dan in S1 (0,8 procentpunt in S2 tegenover 1,7 procentpunt in analyse S1). Deze twee factoren leiden tot een geringere verbetering van de performanties op de arbeidsmarkt in de gevoeligheidsanalyse S2: de werkgelegenheidsgraad bedraagt slechts 0,7 procentpunt meer dan in het referentiescenario, terwijl dat verschil ten opzichte van het referentiescenario 2,7 procentpunt bedraagt in de gevoeligheidsanalyse S1. Het aantal bruggepensioneerden daalt duidelijk minder uitgesproken in de huidige gevoeligheidsanalyse dan in gevoeligheidsanalyse S1 (daling van de brugpensioengraad met respectievelijk 1 procentpunt en 5,1 procentpunt). Maar in beide gevoeligheidsanalyses vertonen de vervroegde uittredingen een gelijkaardige daling (8% van de bevolking van 60-64 jaar). In de gevoeligheidsanalyse S2, wordt de effectieve uittredeleeftijd uit de arbeidsmarkt verhoogd met een half jaar ten opzichte van het referentiescenario (terwijl dat in de simulatie S1 één jaar is).

Tabel 18 De budgettaire kosten van de vergrijzing in 2060 - gevoeligheidsanalyse S2, verschil met S2 en de referentieprojectie en verschil met S1 en de referentieprojectie
in % van het bbp

Componenten van de budgettaire kosten	2010-2060		
	S2	S2-referentie	S1-referentie
Pensioenen	4,2	-0,1	-0,6
- werknemersregeling	2,4	-0,1	-0,4
- zelfstandigenregeling	0,2	0,0	-0,0
- overheidsector	1,6	0,0	-0,2
Gezondheidszorg	3,0	0,0	-0,1
Arbeidsongeschiktheid	0,0	0,0	-0,1
Werkloosheid	-0,9	0,0	-0,2
Brugpensioen	-0,2	0,0	-0,2
Kinderbijslag	-0,3	0,0	-0,1
Overige sociale uitgaven	-0,3	0,0	-0,0
Totaal	5,5	-0,1	-1,3

Wat betreft de budgettaire kosten van de vergrijzing zijn de resultaten uiteraard ook minder gunstig in deze gevoeligheidsanalyse dan in de gevoeligheidsanalyse S1 (zie Tabel 18). De budgettaire kosten van de vergrijzing tussen 2010 en 2060 liggen 0,1 procentpunt van het bbp lager ten opzichte van het referentiescenario; bij de analyse S1 was dit 1,3 procentpunt van het bbp. De geringere stijging van het economisch draagvlak, door minder winsten op vlak van werkgelegenheid, is de voornaamste verklarende factor van de veel zwakkere daling van de budgettaire kosten van de vergrijzing in deze

analyse met een verhoging van de loopbaanvoorwaarde dan in de meer traditionele gevoeligheidsanalyse S1. Bovendien wordt in de huidige gevoeligheidsanalyse de hypothese van een werkloosheidsgraad van 8 % behouden, terwijl in de gevoeligheidsanalyse S1 de SCvV uitgaat van werkloosheidsgraad van 6,5%, als weerspiegeling van een structurele verbetering van de werking van de arbeidsmarkt. Die daling van de werkloosheidsgraad op lange termijn maakt het mogelijk, in de gevoeligheidsanalyse S1, aanzienlijke besparingen inzake werkloosheidsuitgaven te genereren. Tot slot, leidt de invoering van een loopbaanvoorwaarde van 40 jaar tot een veel minder grote vermindering van het aantal brugpensioengerechtigden dan in de traditionele gevoeligheidsanalyse, wat leidt tot een duidelijk beperktere daling van de uitgaven terzake.

In afwezigheid van maatregelen die gericht zijn op een structurele verbetering van de werking van de arbeidsmarkt, zou de invoering van een loopbaanvoorwaarde van 40 jaar in de verschillende pensioenregelingen en in de brugpensioentak dus slechts een beperkte impact hebben op de budgettaire kosten van de vergrijzing.

1.5. Tien jaar langetermijnvooruitzichten

Het eerste jaarverslag van de SCvV verscheen in 2002. Dit jaar beschikken we dus over 10 jaar langetermijnvooruitzichten voor de sociale uitgaven. Het leek ons daarom interessant om de evolutie van de resultaten van die vooruitzichten na te gaan. Dit deel maakt meer bepaald een vergelijking tussen de budgettaire kosten van de vergrijzing uit het eerste en uit het laatst beschikbare verslag met betrekking tot de periode 2000-2030. De eerste vier verslagen reikten tot 2030, de volgende tot 2050 en de laatste drie tot 2060.

Bepaalde langetermijnhypotheseën werden doorheen de verschillende verslagen aangepast en hebben een invloed gehad op de resultaten. De belangrijkste zijn:

- Het referentiescenario voor de jaarlijkse productiviteitsgroei op lange termijn ging uit van een groei van 1,75 % in het eerste verslag. Vooral door de onzekerheden als gevolg van de economische en financiële crisis gaat het centraal scenario, sinds het jaarverslag van 2009, uit van een jaarlijkse productiviteitsgroei van 1,5 %. Dat centraal scenario wordt echter omkaderd door een scenario van sterkere productiviteitsgroei (1,75 %) en één van zwakkere productiviteitsgroei (1,25 %).
- Het scenario voor het sociaal beleid was oorspronkelijk gebaseerd op parameters voor de welvaartsaanpassing van de sociale uitkeringen die vastgelegd werden door het verschil met de evolutie van het gemiddelde loon of de gemiddelde productiviteit. In het Generatiepact werd de financiële enveloppe voor de welvaartsaanpassingen bepaald aan de hand van parameters die identiek zijn aan die van het oorspronkelijk scenario van de SCvV (een jaarlijkse groei van 1,25 % voor de loongrenzen, 1 % voor de forfaitaire en minimumuitkeringen en 0,5 % voor de overige uitkeringen). In het Generatiepact staan die parameters echter los van de loonevolutie. In een context van sterk vertraagde loongroei lijkt het sociaal beleid van het pact relatief genereus in vergelijking met het oorspronkelijk scenario.

De volgende tabel toont de evolutie, in het eerste en in het laatst beschikbare SCvV-verslag, van het aandeel van de sociale uitgaven (in procent van het bbp) in 2010 en 2030. Beide resultatenreeksen sluiten aan bij het referentiescenario van de SCvV, namelijk een productiviteitsgroei op lange termijn

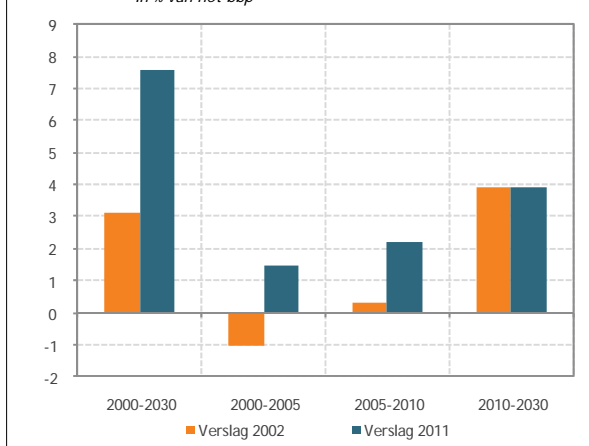
van 1,75% in het verslag van 2002 en van 1,5% in het verslag van 2011. De evolutie van totale sociale uitgaven volgens het alternatieve scenario met een hogere productiviteitsgroei van 1,75% in het verslag van 2011 wordt eveneens voorgesteld.

Tabel 19 Evolutie van het aandeel van de sociale uitgaven in 2010 en 2030 volgens het referentiescenario in het eerste verslag 2002 (jaarlijkse productiviteitsgroei van 1,75 %) en verslag 2011 (jaarlijkse productiviteitsgroei van 1,5 %)
 in % van het bbp

	Verslag 2002		Verslag 2011	
	2010	2030	2010	2030
Pensioenen	8,3	11,4	9,7	13,3
Gezondheidszorg	6,9	8,2	8,0	9,4
Arbeidsongeschiktheid	1,2	1,2	1,5	1,5
Werkloosheid	1,5	1,0	2,2	1,4
Brugpensioen	0,4	0,5	0,4	0,4
Kinderbijslag	1,4	1,2	1,6	1,5
Overige sociale uitgaven	1,7	1,8	1,7	1,6
Totaal	21,4	25,3	25,3	29,1
Totaal alternatief scenario	-	-	25,3	28,8

In de vooruitzichten van het eerste SCvV-verslag bedroeg het aandeel van de sociale uitgaven 21,4% van het bbp in 2010 en 25,3% van het bbp in 2030. In het verslag 2011 bedraagt dit 25,3% van het bbp in 2010 en 29,1% in 2030 volgens het referentiescenario, en 28,8% van het bbp in 2030 volgens het alternatieve scenario met verhoogde productiviteitsgroei. De stijging van de sociale uitgaven tussen 2010 en 2030, geraamd met gelijkwaardige methodes, is dus van een vergelijkbare grootteorde in beide verslagen, wat ook het scenario van productiviteitsgroei is: 3,9 % van het bbp in de referentieprojecties van de verslagen 2002 en 2011 en 3,5% van het bbp in het alternatieve scenario van het verslag 2011. Tussen 2000 en 2010, daarentegen, zijn de resultaten tussen beide verslagen sterk verschillend (zie Figuur 3). Het eerste verslag ging uit van een daling van de budgettaire kosten van de vergrijzing met 0,7% van het bbp, terwijl het laatste verslag een toename met 3,7% van het bbp registreerde, wat vrijwel volledig werd waargenomen.

Figuur 3 De budgettaire kosten van de vergrijzing - referentiescenario
 in % van het bbp

In het eerste gepubliceerde verslag in 2002, toonden de vooruitzichten een daling van de budgettaire kosten van de vergrijzing met 1 % van het bbp tussen 2000 en 2005 en een lichte toename met 0,3% van het bbp tussen 2005 en 2010. De ontwikkelingen op middellange termijn steunden toen op de « Economische vooruitzichten 2001-2006 »¹⁴, die werden gepubliceerd in april 2001, en het langetermijns scenario begon in 2007. De middellangetermijnprojecties werden verwezenlijkt bij ongewijzigde wetgeving. Dit betekent dat ze de reeds goedgekeurde regeringsmaatregelen omvatten, maar niet anticipeerden op andere. De vooruitzichten van het verslag 2002 omvatten dus het geheel van genomen maatregelen tot en

¹⁴ Federaal Planbureau, "Economische vooruitzichten 2001-2006", april 2001

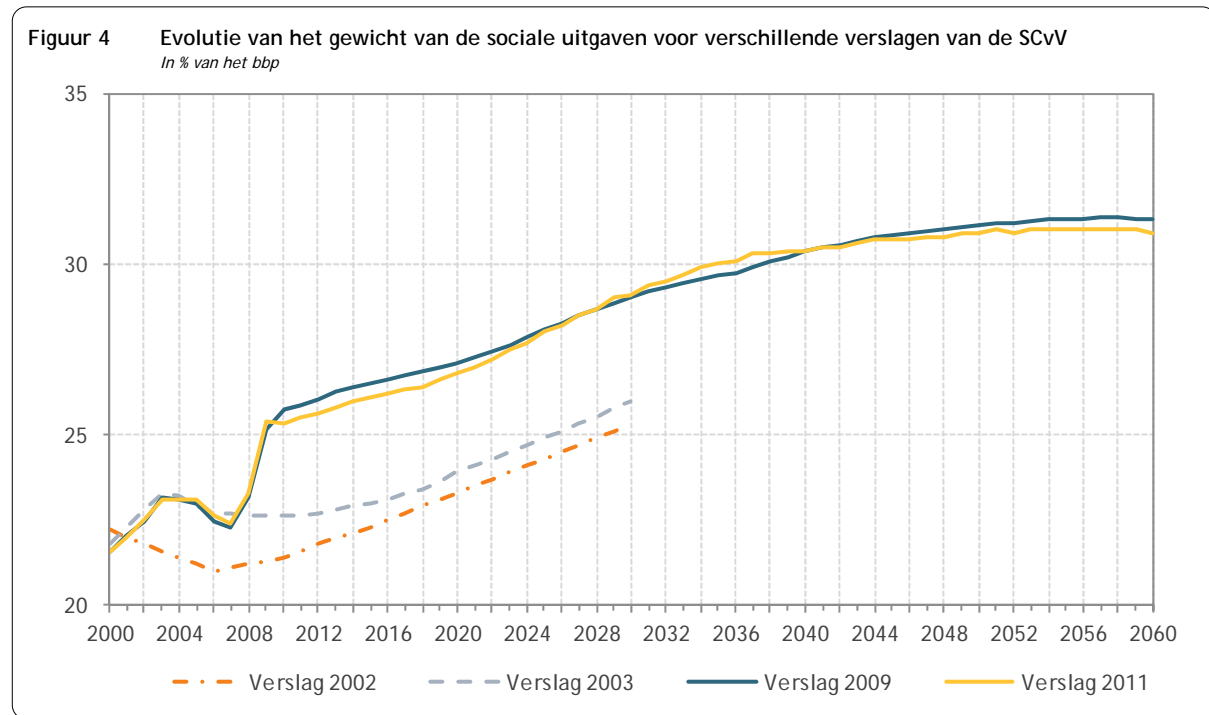
met de begroting 2001. In de laatst beschikbare vooruitzichten, wordt de periode 2000-2010 vrijwel volledig geobserveerd (alleen enkele cijfers voor 2010 moeten nog geraamd worden) en worden respectievelijke stijgingen van de budgettaire kosten van de vergrijzing opgetekend van 1,5% en 2,2% in de periodes 2000-2005 en 2005-2010.

De voornaamste factoren die aan de basis liggen van die verschillen tussen projectie en observatie op korte-middellange termijn zijn:

- De macro-economische omgeving die minder gunstig was dan voorzien in het verslag 2002. Er werd niet voldoende geanticipeerd op de conjunctuurvertraging van 2001 en 2002. Bovendien bevatte dit rapport een hypothese voor productiviteitsgroei van 1,75% vanaf 2007 die achteraf werd weerlegd, vooral in 2009 naar aanleiding van de economische en financiële crisis. Die laatste heeft het aandeel van de sociale uitkeringen uitgedrukt in procent van het bbp sterk doen toenemen, van 23,3% in 2008 tot 25,5% in 2009, als gevolg van de zware recessie. Dat aandeel blijft nadien even hoog aangezien het activiteitsverlies als gevolg van de crisis niet werd goedgemaakt.
- In het verslag 2002 werden er volgens het principe van een projectie bij ongewijzigd beleid op middellange termijn, behalve de herwaarderingsmaatregelen van de sociale uitgaven die goedgekeurd waren in de begroting 2001 (of voordien), geen andere welvaartsaanpassingen van de sociale uitkeringen doorgevoerd van 2001 tot 2006. Maar in werkelijkheid werden er talrijke maatregelen genomen tijdens die periode, zoals een enveloppe voor nieuwe gezondheidsinitiatieven in 2001, de verhoging van bepaalde vervangingsratio's voor werkloosheid in 2002, verschillende welvaartsaanpassingen voor pensioenen, de overname van het pensioenfonds van Belgacom in 2004, de aanzienlijke verhoging van het minimumrecht per loopbaanjaar en van de IGO in 2006.
- Het Generatiepact van december 2005 heeft een structureel mechanisme ingesteld voor de welvaartsaanpassing van sociale uitkeringen vanaf 2007. De enveloppe, die was voorbehouden voor dat mechanisme, wordt berekend op basis van vaste parameters, ongeacht de loonstijging. In een context van vertraagde loonstijging tussen 2007 et 2010, blijkt het sociaal beleid van het pact meer genereus dan aanvankelijk werd aangenomen door de SCvV in haar rapport van 2002¹⁵.
- Bovendien heeft de regering, naast het Generatiepact, andere herwaarderingsmaatregelen voor de sociale uitkeringen genomen, de pensioenen van de statutaire personeelsleden van de NMBS in 2007 overgenomen, de malus van de zelfstandigen in 2008 versoepeld en de kleine risico's in de verplichte ziekteverzekering van de zelfstandigen opgenomen in 2008.

¹⁵ Waar de parameters voor welvaartsaanpassingen gedefinieerd waren als het verschil met de loonevolutie.

We kunnen concluderen dat de stijging van de sociale uitgaven die tussen 2000 en 2010 werd waargenomen voor 22% toe te schrijven is aan de verschillende voornoemde overheidsmaatregelen en voor 78 % aan de macro-economische omgeving, waarvan 67% het gevolg is van de recente crisis. Dit laatste is dus voor meer dan 50% van de verhoging van de sociale uitgaven tussen 2000 en 2010 verantwoordelijk. Figuur 4 toont de zeer sterke stijging van het gewicht van de sociale uitgaven vanaf het verslag 2009 ten gevolge van de recente crisis.

2. De Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060

2.1. Belangrijke recente demografische evoluties

Sinds het Verslag 2008 steunen de werkzaamheden van de Studiecommissie voor de Vergrijzing op de Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060 die gebaseerd zijn op de waargenomen bevolking op 1 januari 2007 en hypothesen die in die tijd volledig herzien werden¹⁶. In 2009 werden die Bevolkingsvooruitzichten geactualiseerd (Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060) op basis van een waarde van de waargenomen bevolking op 1 januari 2008 die door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (AD SEI) ter beschikking werd gesteld, maar met behoud van dezelfde hypothesen als in de Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060. Voor het Verslag 2010 werden, bij gebrek aan gegevens voor 1 januari 2009, dezelfde Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060 gehanteerd.

Begin 2011 heeft de AD SEI aan het Federaal Planbureau de gedetailleerde gegevens van de gecorrigeerde bevolkingsbeweging die in de loop van 2007 werd waargenomen¹⁷ en de waargenomen gedetailleerde gegevens van die beweging voor de twee volgende jaren, namelijk 2008 en 2009, overgemaakt. Dat maakt het mogelijk nieuwe Bevolkingsvooruitzichten vast te koppelen aan de waargenomen bevolking op 1 januari 2010. Het laatst waargenomen cijfer in jaargemiddelde of op '30 juni' is dus de waarde op 30 juni 2009.

De studie van de diverse parameters die de componenten van de bevolkingsbeweging bepalen (inzake vruchtbaarheid, sterfte, interne of externe migraties) in de periode 2007-2009 heeft aangetoond dat er belangrijke wijzigingen waren voor bijna elke parameter, waardoor een herziening van de hypothesen voor de nieuwe Bevolkingsvooruitzichten noodzakelijk werd. Uit tijdsgebrek was het niet mogelijk om een diepgaande analyse in samenwerking met het Wetenschappelijk Begeleidingscomité uit te voeren. De hypothesen vallen dit keer dus alleen onder de verantwoordelijkheid van het Federaal Planbureau. Ze zijn echter gebaseerd op een zorgvuldige analyse van de laatste ontwikkelingen van die parameters.

De belangrijkste kenmerken van de recente bevolkingsevolutie zijn een heropleving van de vruchtbaarheid van de Belgische vrouwen, vooral in Vlaanderen, en een hoge internationale immigratie die de afgelopen jaren sterk is toegenomen. De levensverwachting neemt gestaag toe.

Wat betreft de ruimtelijke verdeling van de bevolking, verkiezen zowel de binnenlandse migranten als de internationale immigranten de laatste jaren, naast Brussel, eerder Vlaanderen dan Wallonië. Die verschillende verdeling op het grondgebied heeft ook op termijn, door haar demografische impact, een weerslag op het bevolkingsvolume van België als geheel.

¹⁶ Federaal Planbureau, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, met de medewerking van het Wetenschappelijk Begeleidingscomité, « Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060 », Federaal Planbureau, Planning Paper n° 105. Zie ook Studiecommissie voor de Vergrijzing, Jaarverslag, juni 2008, hoofdstukken 1 en 2.

¹⁷ Die correctie wijzigt lichtjes de waarde van de totale bevolking op 1 januari 2008 ten opzichte van de vroegere door de AD SEI reeds gepubliceerde waarden (10 665 140 personen in plaats van het gepubliceerde cijfer van 10 666 866).

De sterke internationale immigratie compenseert de natuurlijke daling van de bevolking op arbeidsleeftijd en de hogere vruchtbaarheid zorgt op termijn voor een daling van de afhankelijkheidscoëfficiënten.

2.2. Belangrijkste determinanten van de Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060

De Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 hebben als startpunt de waarnemingen op 1 januari 2010. Ze bestrijken 51 jaren van gesimuleerde bevolkingsbeweging, van 2010 tot 2060. Het model realiseert de vooruitzichten op basis van gedetailleerde hypothesen opgesteld per arrondissement, leeftijd, geslacht en voor twee 'nationaliteiten' (Belgen en buitenlanders); de voorbereidende analyse voor de internationale immigratiehypothesen onderscheidt meer groepen van nationaliteiten, zoals hierna zal worden verduidelijkt.

Elke voorstelling van de resultaten op een geografisch hoger niveau dan het arrondissement, in dit geval het land, is dus het resultaat van een optelsom van de resultaten van de vooruitzichten per arrondissement. De 'globale' hypothesen die zijn voorgesteld in Tabel 20 zijn in feite 'a posteriori' berekeningen die voortvloeien uit het effect van het complexe spel van het model op de gedetailleerde hypothesen die 'ex ante' zijn ingevoerd.

Tabel 20 geeft de belangrijkste hypothesen van de Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 op het niveau van het Rijk en een vergelijking met de hypothesen van de Bevolkingsvooruitzichten die gebruikt werden in het verslag van juni 2010 (Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060).

Tabel 20 Vergelijking van de hypothesen van de Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 (1) en 2008-2060 (2) - Rijk

	2001	2008	2009	2010	2020	2030	2050	2060
Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 (1)								
Gemiddeld aantal kinderen per vrouw	1,67	1,85	-	1,85	1,88	1,86	1,86	1,86
Levensverwachting bij de geboorte: mannen-jaren	75,42	77,26	77,66	77,93	80,05	81,87	84,93	86,24
Levensverwachting bij de geboorte: vrouwen-jaren	81,67	82,82	82,94	83,23	84,61	85,82	87,88	88,78
Levensverwachting op 65 jaar: mannen-jaren	16,24	17,46	17,64	17,76	19,24	20,60	22,91	23,88
Levensverwachting op 65 jaar: vrouwen-jaren	20,23	21,07	21,18	21,26	22,31	23,29	25,00	25,77
Natuurlijk saldo (geboorten min overlijdens - duizendtallen)	10,7	23,5	22,8	24,3	28,0	21,4	9,5	11,3
Extern migratiesaldo (instroom min uitstroom - duizendtallen)	35,1	63,9	62,8	63,8	44,2	24,3	32,0	32,7
Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060 (2)								
Gemiddeld aantal kinderen per vrouw	-	-	-	1,83	1,77	1,76	1,76	1,76
Levensverwachting bij de geboorte: mannen-jaren	-	-	-	77,84	79,61	81,17	83,99	85,27
Levensverwachting bij de geboorte: vrouwen-jaren	-	-	-	83,86	85,50	87,03	89,73	90,94
Levensverwachting op 65 jaar: mannen-jaren	-	-	-	17,37	18,60	19,74	21,78	22,73
Levensverwachting op 65 jaar: vrouwen-jaren	-	-	-	21,58	22,88	24,10	26,32	27,34
Natuurlijk saldo (geboorten min overlijdens - duizendtallen)	-	-	-	22,5	20,5	12,0	-4,9	-3,8
Extern migratiesaldo (instroom min uitstroom - duizendtallen)	-	-	-	55,4	38,9	17,3	26,2	28,7
Verschillen(1)-(2)								
Gemiddeld aantal kinderen per vrouw	-	-	-	0,02	0,11	0,10	0,10	0,10
Levensverwachting bij de geboorte: mannen-jaren	-	-	-	0,09	0,44	0,70	0,94	0,97
Levensverwachting bij de geboorte: vrouwen-jaren	-	-	-	-0,63	-0,89	-1,21	-1,85	-2,16
Levensverwachting op 65 jaar: mannen-jaren	-	-	-	0,39	0,64	0,86	1,13	1,15
Levensverwachting op 65 jaar: vrouwen-jaren	-	-	-	-0,32	-0,57	-0,81	-1,32	-1,57
Natuurlijk saldo (geboorten min overlijdens - duizendtallen)	-	-	-	1,7	7,5	9,4	14,4	15,1
Extern migratiesaldo (instroom min uitstroom - duizendtallen)	-	-	-	8,5	5,3	6,9	5,8	4,0

Bron : 2001 tot 2009 : waarnemingen, AD SEI ; 2010 tot 2060, Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, FPB, berekeningen FPB.

2.2.1. De vruchtbaarheid

De recente waarnemingen van het aantal geboorten per leeftijd en nationaliteit van de moeder die gebaseerd zijn op het Geboorteregister van de Burgerlijke Stand werden dit jaar verstrekt door de AD SEI voor het Waals Gewest (jaren 2000 tot 2008)¹⁸, het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (jaren 2007 en 2008).

Tijdens de laatste observatiejaren is er een sterke stijging van de vruchtbaarheid van de Belgische vrouwen, vooral in het Vlaams Gewest (1,74 kinderen per vrouw in 2008 tegenover 1,47 in 2001) en in het Waals Gewest (1,79 in 2008 tegenover 1,72 in 2001). De vruchtbaarheid van de Belgische vrouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is hoog door de naturalisatie van een belangrijk deel van de vrouwen met een hoog totaal vruchtbaarheidscijfer (TVC) (1,86 kinderen per vrouw in 2008). Het TVC van de buitenlandse vrouwen blijft nog steeds hoog, vooral in het Vlaams Gewest, met 2,71 kinderen per vrouw in 2008, tegenover 2,29 in het Waals Gewest en 2,48 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dat cijfer daalt echter, behalve in het Waals Gewest, waar het stijgt maar toch onder de waarden van de twee andere gewesten blijft.

¹⁸ Voor het opstellen van de Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060 moest, bij gebrek aan waarnemingen, een schatting worden gemaakt van de Waalse vruchtbaarheid voor de periode 2000-2006, cf. Planning Paper 105 op cit.

De hypothese over het gemiddeld aantal kinderen per vrouw gaat uit van een voortzetting van de groei in 2009 en 2010, maar minder snel, gevolgd door een constant verloop, waardoor de nieuwe recente evoluties niet vroegtijdig worden uitvergroot. Die 'ex ante' hypothese op het niveau van de arrondissementen, die in de jaarlijkse berekeningen van het model wordt opgeteld bij de migratiebewegingen van de Belgische en buitenlandse vrouwen, zowel intern als extern, en bij de naturalisaties die de vruchtbaarheid van vrouwen van buitenlandse herkomst op termijn wijzigen, maakt het mogelijk 'a posteriori' het aantal kinderen per vrouw te berekenen. Op het niveau van België zou het gemiddeld aantal kinderen per vrouw ongeveer schommelen tussen 1,85 en 1,88 tijdens de periode 2010-2060, voor waarden van respectievelijk 1,67 en 1,85 in 2001 en 2008. In 2060 zou dat 1,86 zijn in de nieuwe Bevolkingsvooruitzichten, terwijl dat in de vroegere vooruitzichten 1,76 kinderen per vrouw was (cf. Tabel 20).

2.2.2. Het sterftcijfer

De bijgewerkte projectie van de sterftequotiënten die de waarnemingen van de jongste drie jaren integreert, leidt meer dan vroeger tot een toenadering tussen de twee geslachten, vooral door een kleinere stijging van de levensverwachting bij de geboorte voor vrouwen. In 2060 zou de levensverwachting bij de geboorte voor mannen hoger zijn dan in de vorige Bevolkingsvooruitzichten (86,2 jaar tegenover 85,3 jaar voordien, of een jaar meer), terwijl die voor vrouwen lager zou zijn (88,8 jaar tegenover 90,9 voordien).

Een groot deel van die trendwijziging heeft betrekking op de 65-plussers. In 2060 wordt de levensverwachting op 65 jaar voor mannen opwaarts herzien met 1,2 jaar; die voor vrouwen zou neerwaarts worden herzien met 1,6 jaar. In 2009 bedroeg de levensverwachting op 65 jaar respectievelijk 17,6 jaar en 21,2 jaar voor mannen en vrouwen (een verschil van 3,5 jaar tussen de twee geslachten), terwijl ze in 2060 23,9 en 25,8 jaar zou bedragen. Dat komt overeen met een verschil tussen de twee geslachten van 1,9 jaar en een winst van respectievelijk 6,1 en 4,5 jaar voor mannen en vrouwen over de periode 2010-2060 (zie Tabel 20).

2.2.3. De natuurlijke beweging

Terwijl in de vorige Bevolkingsvooruitzichten het natuurlijk saldo van geboorten en overlijdens in de jaren 2040 negatief werd, zou het positief blijven gedurende de volledige projectieperiode 2010-2060. Vertrekkende van 24 300 eenheden in 2010, zou het saldo in 2053 dalen tot een minimum van 8 800 eenheden en in 2060 opnieuw toenemen tot 11 300 personen (zie Tabel 20).

2.2.4. De internationale migraties

Het verschil tussen de migraties uit het buitenland (immigraties) en naar het buitenland (emigraties) levert het extern of internationaal migratiesaldo. Omdat de statistische definitie van de immigraties en de emigraties in de twee projecties is gewijzigd, is het niet mogelijk de internationale immigraties en emigraties van beide vooruitzichten te vergelijken. Die gewijzigde definitie heeft echter geen enkele impact op het extern migratiesaldo ¹⁹.

¹⁹ Voortaan worden de herinschrijvingen opgeteld bij de instroom en niet meer afgetrokken van de uitstroom. Vroeger werden de herinschrijvingen beschouwd als een nieuwe registratie van personen die uit de gemeente waren verdwenen, van wie

De jongste waarnemingen tonen een nieuwe stijging van het internationaal migratiesaldo. Tussen 2001 en 2003 bedroeg het gemiddeld jaarlijks buitenlands saldo 35 200 personen, terwijl het over de periodes 2004-2006 en 2007-2009 respectievelijk 42 900 en 61 300 personen bedroeg.

De “Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060” handhaven de methodologie voor de opbouw van de hypothesen inzake internationale migraties van de “Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060” en onderscheiden dus, naast de Belgen die naar België terugkeren, drie subgroepen van buitenlandse nationaliteiten: zij die afkomstig zijn van de vroegere EU-15-lidstaten (exclusief België), van de nieuwe EU-lidstaten en van de rest van de wereld.

Voor de laatste twee subgroepen houdt de methodologie rekening met een factor voor de economische aantrekkelijkheid van België, hetzij ten opzichte van de aantrekkelijkheid van hun eigen land voor de personen afkomstig uit de nieuwe lidstaten, hetzij ten opzichte van de aantrekkelijkheid van de andere EU-landen voor de personen uit de rest van de wereld. Daarenboven wordt voor die twee subgroepen ook een opwaartse druk van de immigraties behouden, maar enkel tot in het midden van dit decennium. De terugkeer van Belgen en de instroom van de overige personen uit het oude Europa (EU-15) zouden stabiel blijven op een niveau dat hoger is dan in de vorige vooruitzichten maar lager in vergelijking met de trend van de jongste drie tot vijf jaren. De instroom van de twee overige groepen die te maken hebben met de twee voornoemde factoren en waarvan de economische aantrekkingskracht varieert in de tijd, zou schommelen.

We wijzen erop dat de nieuwe Bevolkingsvooruitzichten midden april werden afgesloten en dus geen rekening konden houden met de effecten van de wijziging van de wet op de gezinshereniging²⁰ die op 26 mei laatstleden goedgekeurd werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en waardoor de criteria strenger worden.

Een opstoot van de internationale immigratie impliceert ook meer uitstroom naar het buitenland. De internationale emigraties worden, zoals vroeger, berekend op basis van het gemiddelde van de neiging tot emigratie tijdens de jongste drie jaren of in dit geval over de periode 2007-2009.

Na 62 800 personen te hebben bereikt in 2009, zou het internationaal migratiesaldo van de Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, na een kortstondige lichte stijging, zeer snel dalen (ondanks de stijging tijdens de jongste jaren) onder invloed van het gebruikte scenario voor de toenadering van levensstandaarden in de nieuwe EU-lidstaten, waardoor België relatief minder aantrekkelijk wordt. Het internationaal migratiesaldo zou vóór het einde van de jaren 2020 dalen tot onder 30 000 eenheden. Rond het midden van de jaren 2030 zou het opnieuw zeer traag stijgen tot 32 600 personen in 2060.

men dacht dat ze naar het buitenland waren vertrokken en die men vrij kort daarna terugvond na hun inschrijving in een andere gemeente. Men trok ze af van de ambtshalve geschrapte personen en dus van de uitstroom. Uit analyse is gebleken dat de heringeschreven personen waren die terugkwamen, maar vaak meer dan een jaar na hun vertrek, dus na een verondersteld verblijf in het buitenland. Momenteel staat de ADSEI erop de termijn tussen de twee operaties duidelijk te onderscheiden. Indien de herinschrijving gebeurt in minder dan een jaar tijd, komen de twee operaties –schrapping en herinschrijving – niet voor in de jaarlijkse bevolkingsbeweging. Indien ze meer dan een jaar na het vertrek gebeurt, moet ze worden beschouwd als een nieuwe instroom.

²⁰ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen wat betreft de voorwaarden tot gezinshereniging. Kamer van volksvertegenwoordigers 53-443 – 2010/2011.

De hoge waarden die het migratiesaldo vooral in het begin van de Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 zou bereiken en de hogere algemene vruchtbaarheid verklaren op termijn de sterke bevolkingstoename in vergelijking met de vorige Bevolkingsvooruitzichten.

2.3. De bevolking en haar leeftijdsstructuur in de Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060

De Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 zouden uitmonden in een bevolking van 13,5 miljoen personen in 2060, wat 862 500 personen meer is in vergelijking met de Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060 en een herziening betekent van 6,8 % (zie Tabel 21).

Tabel 21 **Bevolking per grote leeftijdsgroep: Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 (1) en 2008-2060 (2) - Rijk - 30 juni**

	2001	2009	2010	2020	2030	2050	2060
Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 (1) - in duizendtallen							
0 tot 14 jaar	1805,2	1823,6	1841,9	2058,7	2125,7	2201,1	2275,0
15 tot 64 jaar	6743,3	7124,5	7171,0	7425,7	7456,0	7702,8	7910,9
65 jaar en ouder	1738,1	1848,5	1871,1	2238,6	2727,2	3214,3	3351,0
Totaal	10286,6	10796,5	10883,9	11723,0	12308,9	13118,2	13537,0
Verschillen met de Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060 (1)-(2) - in duizendtallen							
0 tot 14 jaar	-	-	8,2	74,2	148,0	230,0	278,0
15 tot 64 jaar	-	-	18,0	79,9	174,0	424,3	565,4
65 jaar en ouder	-	-	2,0	-3,6	-12,3	13,8	19,2
Totaal	-	-	28,1	150,5	309,8	668,2	862,5
Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 (1) - in procent van het totaal							
0 tot 14 jaar	17,5	16,9	16,9	17,6	17,3	16,8	16,8
15 tot 64 jaar	65,6	66,0	65,9	63,3	60,6	58,7	58,4
65 jaar en ouder	16,9	17,1	17,2	19,1	22,2	24,5	24,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060 (2) - in procent van het totaal							
0 tot 14 jaar	-	-	16,9	17,1	16,5	15,8	15,8
15 tot 64 jaar	-	-	65,9	63,5	60,7	58,5	58,0
65 jaar en ouder	-	-	17,2	19,4	22,8	25,7	26,3
Totaal	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron : 2001 tot 2009 : Waarnemingen, AD SEI ; 2010 tot 2060, Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, FPB ; Berekeningen FPB.

Die opwaartse herziening heeft plaats in de groep jongeren van 0 tot 14 jaar (+278 000 personen in 2060), die eerder in de buurt blijft van 17% van de totale bevolking dan van 16%, en in de bevolking op arbeidsleeftijd (+565 400 personen in 2060), een leeftijdsgroep die iets meer vertegenwoordigt dan de eerder geregistreerde 58% van de totale bevolking. De nieuwe sterftehypothese brengen een daling teweeg van het aantal personen van 65 jaar en ouder in het begin van de periode en vervolgens een lichte stijging (+19 200 personen in 2060). Ondanks de huidige toename van buitenlandse immigranten die zelf ook ouder worden, dragen die sterftehypothese die gekoppeld zijn aan een hogere vruchtbaarheid en een aanhoudend hoog migratiesaldo op het einde van de periode bij tot een daling van het aandeel ouderen in de totale bevolking ten opzichte van de vorige Bevolkingsvooruitzichten (24,8% in 2060 in plaats van 26,3%).

2.4. Demografische coëfficiënten inzake vergrijzing in de Bevolkingsvooruit- zichten 2010-2060

Tabel 22 toont de belangrijkste demografische coëfficiënten inzake vergrijzing in de Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 en vergelijkt ze met de waarden uit de vorige Bevolkingsvooruitzichten (op 30 juni).

Tabel 22 Demografische coëfficiënten inzake vergrijzing: Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 (1) en in verschil met de Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060 (2) - Rijk - 30 juni

	2001	2009	2010	2020	2030	2050	2060
Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060 (1)							
Vergrijzing bevolking op arbeidsleeftijd (40-64/15-39)	96,3	109,4	109,7	105,9	103,4	97,1	99,3
Vergrijzingscoëfficiënt (65+/0-14)	96,3	101,4	101,6	108,7	128,3	146,0	147,3
Vergrijzingsintensiteit (80+/65+)	22,2	28,4	29,0	28,8	28,9	38,9	38,9
Totale afhankelijkheidsratio [(0-14)+(65+)]/15-64	52,5	51,5	51,8	57,9	65,1	70,3	71,1
Afhankelijkheidsratio van ouderen (65+/15-64)	25,8	25,9	26,1	30,1	36,6	41,7	42,4
Gemiddelde leeftijd	39,4	40,3	40,4	41,0	42,0	43,3	43,3
Verschillen met de Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060 (1)-(2)							
Vergrijzing bevolking op arbeidsleeftijd (40-64/15-39)	0,0	-0,3	-0,4	-0,2	0,2	-2,9	-2,9
Vergrijzingscoëfficiënt (65+/0-14)	0,0	-0,3	-0,3	-4,2	-10,2	-16,3	-19,5
Vergrijzingsintensiteit (80+/65+)	0,0	0,0	0,1	0,3	0,2	-0,4	-0,7
Totale afhankelijkheidsratio [(0-14)+(65+)]/15-64	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	-0,7	-1,4
Afhankelijkheidsratio van ouderen (65+/15-64)	0,0	0,0	0,0	-0,4	-1,0	-2,2	-3,0
Gemiddelde leeftijd	0,0	0,0	0,0	-0,3	-0,5	-1,0	-1,2

Bron : 2001 tot 2009 : Waarnemingen, AD SEI ; 2010 tot 2060, Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, FPB ; Berekeningen FPB.

Als gevolg van de grote internationale immigratie en vervolgens de hogere vruchtbaarheid, zou de bevolking op arbeidsleeftijd jonger zijn dan in de vorige vooruitzichten. De vergrijzingscoëfficiënt van de bevolking op arbeidsleeftijd zou op het einde van de periode opnieuw dalen onder de 100. In 2060 zouden er in de bevolking op arbeidsleeftijd 99,3 personen van 40 tot 64 jaar zijn voor 100 personen van 15 tot 39 jaar.

Zoals blijkt uit de vergrijzingscoëfficiënt wordt de oudere bevolking steeds omvangrijker dan het aantal jongeren in de bevolking. Terwijl er in 2001 96 personen van 65 jaar en ouder waren voor 100 jongeren van 0 tot 14 jaar en 101 in 2009, zou dat aantal 147 personen bedragen in 2060. Door de aanwezigheid echter van een veel groter aantal jongeren is dat cijfer veel lager dan in de vorige vooruitzichten (166,8 in 2060 of een neerwaartse herziening van 19,5 procentpunt).

Het aandeel van de personen van 80 jaar en ouder in de groep van 65-plussers, i.e. de coëfficiënt van de vergrijzingsintensiteit, stijgt van 22,2% in 2001 tot 28,4% in 2009 en tot 38,9% in 2060, wat iets lager is (0,7 procentpunt) dan in de vorige vooruitzichten.

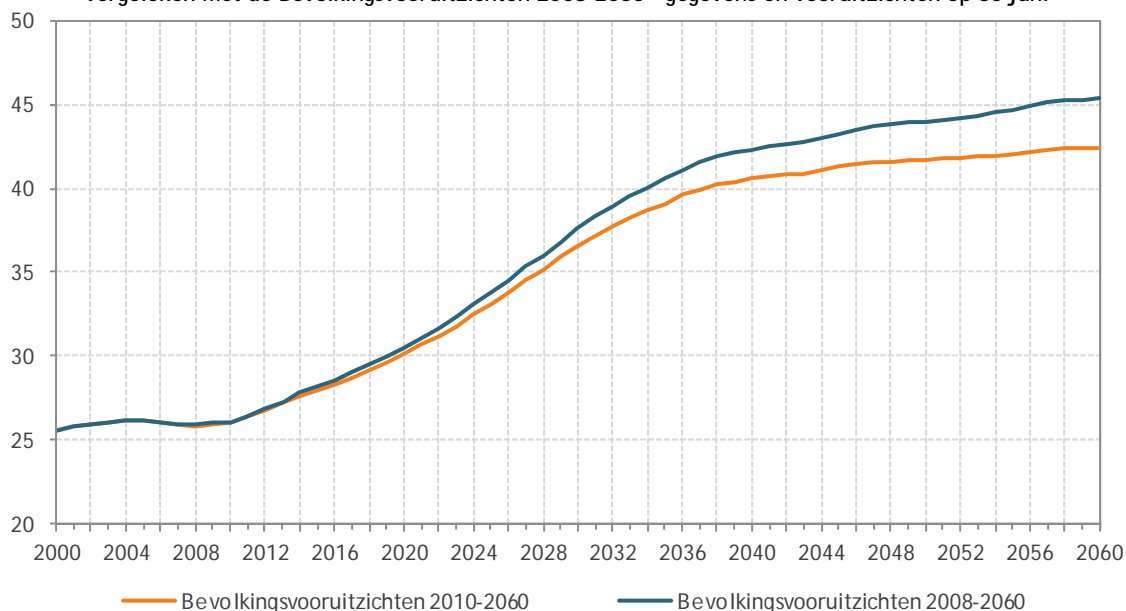
De totale afhankelijkheidsratio die de groep van jongeren en die van de ouderen relateert tot de bevolking van 15 tot 64 jaar wordt beschouwd als een demografische indicator van de evolutie van de druk op de actieve bevolking. Hij zou 52,5 bedragen in 2001 en 51,5 in 2009: hij bleef dus relatief constant als gevolg van de combinatie van een lage vruchtbaarheid en het feit dat de weinig talrijke generatie als gevolg van het zeer laag geboortecijfer tijdens de Tweede Wereldoorlog de pensioenleeftijd bereikt. Daarna zou de totale afhankelijkheidsratio fors stijgen onder invloed van een grotere vrucht-

baarheid en het feit dat de talrijke cohorten gekoppeld aan de laatste jaren van de Tweede Wereldoorlog de pensioenleeftijd bereiken: van 51,8 in 2010 tot 71,1 in 2060, wat evenwel 1,4 procentpunt lager is dan de raming in de vorige vooruitzichten.

De afhankelijkheidsratio van ouderen (of het aandeel van de personen van 65 jaar en ouder ten opzichte van de groep van 15-64 jaar) zou stijgen van 25,8 in 2001 en 25,9 in 2009 tot 42,4 in 2060, wat een stijging is van 62% tussen 2010 en 2060. Om reeds toegelichte redenen, ligt de waarde van 2060 3 procentpunt onder de waarde van de vorige vooruitzichten. De evolutie van de afhankelijkheidsratio van ouderen in de twee Bevolkingsvooruitzichten wordt voorgesteld in Figuur 5.

De gemiddelde leeftijd van de Belgische bevolking zou stijgen van 39,4 jaar in 2001 en 40,3 in 2009 tot 43,3 jaar in 2060, of een stijging van bijna 3 jaar over de periode 2010-2060. Volgens die Bevolkingsvooruitzichten verjongt de bevolking tegen 2060 echter met meer dan 1 jaar ten opzichte van de vorige vooruitzichten.

Figuur 5 De afhankelijkheidsratio van ouderen [$100 \times (65+/15-64)$] in de Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, vergeleken met de Bevolkingsvooruitzichten 2008-2060 - gegevens en vooruitzichten op 30 juni

Bron : 2001 tot 2009 : Waarnemingen, AD SEI ; 2010 tot 2060, Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, FPB ; Berekeningen FPB.